

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

5651 SAYILI KANUNA GÖRE ERİŞİMİN ENGELLENMESİ

SEVGİ TÜRKMEN

2501151070

TEZ DANIŞMANI

YARD.DOÇ.DR.ABDURRAHMAN SAVAŞ

İstanbul 2015

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	IV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

5651 SAYILI KANUNUN GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

I.5651 SAYILI KANUNUN İHDAS AMACI.....	3
II.5651 SAYILI KANUN'DA İNTERNETE ERİŞİMİN ENGELLENMESİ TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN SINIRLANDIRILMASI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLEBİLİR Mİ?.....	4
III.İNTERNETE ERİŞİMİN ENGELLENMESİ TEDBİRİNİN TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERE İLİŞKİN ÖLÇÜTLER ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ.....	6
A.ANAYASA'NIN 13.MADDESİ ÇERÇEVESİNDE İNTERNETE ERİŞİMİN ENGELLENMESİ TEDBİRİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	6
1.Kanunla Sınırlama.....	6
2.Anayasanın Sözüne ve Ruhuna Uygunluk.....	6
3.Ölçülülük İlkesine Uygunluk.....	7
4.Hakkın Özüne Dokunmama İlkesine Uygunluk.....	8
5.Demokratik Toplum Düzeninin Gerekliklerine Uygunluk.....	9
B.ERİŞİM ENGELLENMESİ TEDBİRİNİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ.....	11

İKİNCİ BÖLÜM

5651 SAYILI KANUNA GÖRE ERİŞİMİN ENGELLENMESİ

I.5651 SAYILI KANUNA GÖRE ERİŞİMİN ENGELLENMESİ SEBEPLERİ.....	14
A.İntihara Yönlendirme.....	14
B.Çocukların Cinsel İstismarı.....	15
C.Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma.....	18
D.Sağlık İçin Tehlikeli Madde Temini.....	19
E.Müstehcenlik.....	19
F.Fuhuş.....	21
G.Kumar Oynanması İçin Yer ve İmkân Sağlama.....	21
H.Atatürk'ün Hatırasına Alenen Hakaret Edilmesi veya Sövilmesi...	22
II.5651 SAYILI KANUNA GÖRE ERİŞİMİN ENGELLENMESİ YÖNTEMLERİ.....	22
A.Erişim Engelleme İşlemlerinde Kullanılan Başlıca Teknikler.....	22
1.Alan Adından Erişim Engelleme.....	22
2.IP(Internet Protocol) Adresinden Erişim Engelleme.....	22
3. Nesne Tabanlı (URL) Erişim Engelleme.....	23
B.Erişim Engelleme Kararı Vermeye Yetkili Merciler.....	23
1.Adli Merciler.....	23
2.Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı.....	24
C.Erişimin Engellenmesi Usulü.....	25
1.Adli Mercilerce Erişimin Engellenmesi.....	25
2.TİB Tarafından Erişimin Engellenmesi.....	28
D.Erişim Engelleme Kararlarının Sona Ermesi Halleri.....	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNTERNET AKTÖRLERİNİN ERİŞİMİN ENGELLENMESİ KARARLARINDAN SORUMLULUKLARININ BELİRLENMESİ

I.5651 SAYILI KANUNDA İNTERNET AKTÖRLERİ.....	33
A.İçerik Sağlayıcılar.....	33
B.Yer Sağlayıcılar(Hosting).....	33
C.Erişim Sağlayıcılar(İnternet Servis Sağlayıcılar).....	34
D.Toplu Kullanım Sağlayıcıları.....	34
II.İNTERNET AKTÖRLERİNİN SORUMLULUKLARI.....	34
A.İçerik Sağlayıcıların Sorumluluğu.....	34
B. Yer Sağlayıcıların Sorumluluğu.....	35
C.Erişim Sağlayıcıların Sorumluluğu.....	36
SONUÇ.....	38
BİBLİYOGRAFYA.....	40

KISALTMALAR

a.g.e.	:Adı Geçen Eser
a.g.m.	:Adı Geçen Makale
AİHS	:Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AMKD	:Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi
bkz	:Bakınız
BM	:Birleşmiş Milletler
C.	:Cilt
CMK	:Ceza Muhakemesi Kanunu
E.	:Esas
EUHFD	:Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
f.	:Fıkra
İÜSBE	İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İYUK	:İdari Yargılama Usulü Kanunu
K.	:Karar
m.	:Madde
RG	:Resmi Gazete
S.	:Sayı
sf.	:Sayfa
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	:Türk Ceza Kanunu
TDK	:Türk Dil Kurumu
TİB	:Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı

GİRİŞ

Çalışmamız 04.05.2007 tarihli TBMM Genel Kurulunda kabul edilen tasarı sonucunda 23.05.2007 tarih ve 26530 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlarla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’a göre erişimin engellenmesi meselesine yöneliktir.

Çalışmamızın başında öncelikle 5651 sayılı kanunun ihdas sebebi üzerinde durulacaktır. Bu kavranması gerekli önemli bir husustur. Çünkü bir kanunun ihdas amacının bize o kanunun uygulanmasının sonuçları hakkında yol gösterici bilgiler vereceği muhakkaktır.

Çalışmamızın çatısını oluşturan internet, bilgisayar sistemlerini birbirine bağlayan elektronik iletişim ağıdır(*Internet is an electronic communications network that connects computer networks and organizational computer facilities around the world*¹). Günümüzde dünyanın bir ucuyla öbür ucunu bağlayan bu yapıya artık her türlü ulaşabilmek mümkündür. İnternet kendisinden önce ortaya çıkan yazılı, görsel ve işitsel kitle iletişim araçları ile kıyaslanamayacak ölçüde insan yaşamını kolaylaştırmakta ve bu özelliği ile her geçen gün daha da artan geniş kitleler tarafından benimsenmektedir². Her gün kullandığımız cep telefonları, bilgisayar, televizyon, hatta saatler vasıtasıyla internete erişim çok kolaylıkla sağlanabilmektedir. İnternet bilgi paylaşımı yolu olmakla birlikte aynı zamanda kişinin kendini ifade edebilme yollarından biridir. Peki, internet yoluyla bu bilgiye ulaşma ve yayma ile kendi fikir ve düşüncesini beyan özgürlüğü sınırsız mıdır? Eğer değilse internet içeriğine müdahale konusunda erişimin engellenmesi tedbiri internete erişime haklı bir sınırlama mıdır ve bu sınırlama anayasadaki ölçütlere uygun mudur, ilerleyen çalışmalarımızda buna da değineceğiz.

¹ www.merriam-webster.com/dictionary/internet (Erişim tarihi:02.12-2015).Ayrıca bkz: www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.565ecdf9b12043.46490990 (erişim tarihi: 02.12.2012) TDK internet kelimesinin “genel ağ” olarak kullanımını önermektedir.

² Hasan, Sınar, “İnternet’te İşlenen Suçlardan Doğan Ceza Sorumluluğu”, İÜSBE Kamu Hukuku Bölümü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2001, sf.139.

Daha sonraki açıklamalarımızda ise erişimin engellenmesi sebep ve yöntemlerinden bahsedecek; erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanmasından kimi sorumlu tutabiliriz, tüm bunlara ilişkin açıklamalarımızı kanuni ve fikri dayanaklarımızla ortaya koymaya çalışacağız.

BİRİNCİ BÖLÜM

5651 SAYILI KANUNUN GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

I.5651 SAYILI KANUNUN İHDAS AMACI

5651 sayılı kanun yürürlüğe konulmadan önce farklı esaslara göre internet erişimine müdahale edilmekteydi³. O dönemde internete erişimin engellenmesine ilişkin olarak genel bir kanun bulunmamakta, bu tedbire ilişkin hükümler dağınık ve sınırları belirsiz vaziyette düzenlenmiş bulunmaktaydı. Gelişen ve değişen dünya karşısında sınırları belirsiz bir ağ olan internet olgusunun bireylere daha faydalı olabilmesi açısından internete erişimin makul kurallarla sınırlanması yerinde bir olgu olarak düşünülebilir. İnternete erişimin engellenmesinin ciddi bir müdahale olduğu düşünüldüğünde de bunun yasal zemine oturtturulması gerekliydi. Nitekim bu yaklaşım yerini 5651 sayılı kanuna ilişkin tasarının genel gerekçesinde de bulmuştur: *“Dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak, ülkemizde de, internet dâhil hızla yaygınlaşan elektronik iletişim araçlarının sağladığı imkânların suiistimal edilmesi suretiyle işlenen suçlarla mücadele konusunda etkin ve doğru bir yapılanmayı mümkün kılacak özel bir kanun çıkartılması zorunlu hale gelmiş bulunmaktadır(...)*”⁴. Gerekçenin devamında 5651 sayılı kanunun ihdası anayasadaki çeşitli hükümlerle bağdaştırılmıştır: *“(…)Anayasanın “Ailenin korunması” başlıklı 41’inci maddesinde “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar.” hükmü, “Gençliğin korunması” başlıklı 58’inci maddesinde de “Devlet, istiklâl ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müsbet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetiştirme ve*

³ Bu hususta açıklamalar için bkz: Mehmet Bedii Kaya, Teknik ve Hukuki Boyutlarıyla İnternete Erişimin Engellenmesi, 1.baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2012.

⁴ www.5651calistay.wordpress.com/5651-ve-ilgili-mevzuat/5651-sayili-kanun-gerekcesi/
Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü’nün 12.02.2007 ve B.02.0.KKG.0.10/101-1352/608 sayılı yayınından alınmıştır. (Erişim tarihi:02.12.2015)

gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.” hükmü yer almaktadır. Hazırlanan bu Tasarı ile Anayasanın söz konusu hükümleri uyarınca, aileyi, çocukları ve gençleri internet dâhil elektronik iletişim araçlarının suiistimal edilmesi suretiyle uyuşturucu ve uyarıcı madde alışkanlığı, intihara yönlendirme, cinsel istismar, kumar ve benzeri kötü alışkanlıkları teşvik eden yayınların içeriklerinden korumak için gerekli önleyici tedbirlerin alınması amaçlanmakta; elektronik ortamda çocuğa, gençliğe ve aileye yönelik ağır ve vahim nitelikteki saldırıların önlenmesini teminen gereken yasal düzenlemenin yapılması sağlanmış olmaktadır(...). İşbu pratik ve sosyal sebeplerle özel bir kanun ihdas etme yoluna gidilmiştir.

Bu kanun 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan bazı suçların internet aracılığıyla işlenmesi durumunda söz konusu suçların etkisini sürdürmesinin idari ve yargısal koruma tedbiri olmak üzere iki yöntemle önlenmesini öngörmektedir.

5651 sayılı kanunun uygulama esasları 30.11.2007 tarihinde kabul edilen “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile düzenlenmiştir⁵. Bununla beraber erişim ve yer sağlayıcılarla ilgili olarak 24.10.2007 tarihli “Telekomünikasyon Kurumu Tarafından Erişim Sağlayıcılara ve Yer Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi Verilmesine İlişkin Yönetmelik”⁶ ve internet toplu kullanım sağlayıcılarıyla ilgili olarak 01.11.2007 tarihli “İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik”⁷ ihdas edilmiştir.

II.5651 SAYILI KANUN’DA İNTERNETE ERİŞİMİN ENGELLENMESİ TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN SINIRLANDIRILMASI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLEBİLİR Mİ?

⁵ RG 30.11.2007/26716

⁶ RG 24.10.2007/26803

⁷ RG 01.11.2007/26687

İnternette sınırsız bir özgürlüğün olmayacağı, olamayacağı aşikârdır. İnternetin hukukun dışında bir alan olduğu tartışmaları çok önceleri yapılmış ve sonuçlandırılmıştır. Artık dünyada kimse sınırsız ve hukuk kurallarının dışında bir internet özgürlüğünü savunmamaktadır. Bu nedenle her ülkenin tarihi ve sosyokültürel altyapısı ve menfaatlerine göre internet ortamına sınır getirilmekte ve bu çerçevede erişim engellenebilmektedir⁸.

Bildiğimiz üzere özgürlükler hem uluslararası, hem anayasal, hem yasal çerçevede korunmakta olup, hukuk düzenimiz de bazı hallerde özgürlüklerin sınırlanabileceğini kabul etmiştir. Elbette kanunlarla koyduğumuz bu sınırlamalar anayasal çerçeveye uygun olmak durumundadır. İnternete erişimin engellenmesi bu bağlamda düşünce özgürlüğü, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ve bilgi ve düşünceleri araştırma ve edinme özgürlüğü olmak üzere üç temel hakkı doğrudan etkilemektedir⁹.

Anayasamızın 26/2. Maddesi düşünce ve haberleri yaymak için kullanılan araçların (Örneğin İnternetin) kullanılmasına ilişkin düzenleme yapmayı hak ve özgürlükleri sınırlama olarak görmemekte; bu araçların “yayım engelleme” yönünden kısıtlayan düzenlemeleri ise hak ve özgürlükleri sınırlandıran bir durum olarak tanımlamaktadır. İlgili maddeye göre; “...*Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.*” Bu anayasa hükmüne genel hukuk yorum tekniği olan hükmün ters anlamı bakımından (mefhum-u muhalif) yorumladığımızda şöyle bir anayasal hüküm ortaya çıkmaktadır¹⁰

“...Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemesi durumunda düşünceyi açıklama ve yayma

⁸ Tekin, Memiş, “Erişimin Engellenmesi, Hukuki Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, EÜHFD, C. XIII, S. 3–4, 2009, sf.(161-176), sf.162.

⁹ www.internetkurulu.org/Images/Editor/tusiad_5651_erisimin_engellenmesi_4_0.doc Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Tarafından Organize Edilecek Türkiye'de İnternet Sitelerinin Erişiminin Engellenmesi Konulu Çalıştay İçin Hazırlanan Tartışma Notları, Ankara, 2009, sf.6. (erişim tarihi: 05.11.2015)

¹⁰ Bkz:Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Tarafından Organize Edilecek Türkiye'de İnternet Sitelerinin Erişiminin Engellenmesi Konulu Çalıştay İçin Hazırlanan Tartışma Notları, sf.4.

hürriyetinin sınırlanması anlamına gelmektedir.” Dolayısıyla internete erişimin engellenmesi temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması niteliğindedir.

III.İNTERNETE ERİŞİMİN ENGELLENMESİ TEDBİRİNİN TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERE İLİŞKİN ÖLÇÜTLER ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ

A.ANAYASA’NIN 13.MADDESİ ÇERÇEVESİNDE İNTERNETE ERİŞİMİN ENGELLENMESİ TEDBİRİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İnternete erişim hususunda alınacak tedbirler yukarıda belirtildiği üzere temel hak ve özgürlüklere sınırlama niteliğinde olduğundan Anayasamızın 13.maddesindeki şu ölçütlere de uygun olmak durumundadır: *“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”*

1.Kanunla Sınırlama

İnternete erişimin engellenmesi tedbiri 5651 sayılı kanunla düzenlenmiş olduğundan, Anayasada aranan, sınırlamaların kanunla düzenlenmesi gerekliliği hususu kendine bu bakımdan vücut bulmuştur, diyebiliriz. Öte yandan, 5651 sayılı kanunun 8.maddesinde öngörülen engelleme sebeplerinin 5237 sayılı TCK ve 5816 sayılı kanun gibi kanunlarda düzenleniyor olması, kanunla sınırlama ilkesine uygunluk açısından da yerinde bir düzenlemedir¹¹.

2.Anayasanın Sözüne ve Ruhuna Uygunluk

İnternet klasik bir iletişim aracı olarak görülmemelidir. İnternet kullanım oranları oldukça artmıştır ve bu bağlamda erişimin engellenmesi tedbiri ile etkilenecek hakların sayısı da artmıştır. Erişimin engellenmesi kararlarının bu şekilde çoklu sınırlamalara sebep olabileceği gerekçesiyle, erişim engellemeye son çare olarak

¹¹ Kaya, a.g.e., sf.139.

başvurulması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, erişim engelleme kararı verirken etkilenmesi muhtemel tüm temel hak ve hürriyetlere ilişkin ek güvencelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Başta temel hak ve özgürlüklere ilişkin sınırlamaların Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olması gerekliliği bunu ifade eder¹².

3.Ölçülülük İlkesine Uygunluk

Anayasa Mahkemesinin 12.12.2003 Tarih, 25314 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2002/91 Sayılı Kararında temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında uyulması gereken “ölçülülük” ilkesi şu şekilde özetlenmektedir¹³ “...Hak ve özgürlükler ancak, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak sınırlandırılabilir. Demokratik hukuk devletinde, güdülen amaç ne olursa olsun, sınırlamalar özgürlüğün kullanılmasını ölçsüz biçimde ortadan kaldıracak düzeyde olamaz. Anayasa Mahkemesi’nin çeşitli kararlarında da belirtildiği gibi, bir sınırlama kuralının demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olabilmesi için “ölçülülük” ilkesinin gözetilmesi, amaç ve sınırlama orantısının korunması gerekmektedir. Ölçülülük ilkesi, yasal düzenlemede sınırlama aracının, sınırlama amacına elverişli olmasını, sınırlama aracıyla amacı arasındaki oranın ölçsüz olmamasını anlatmaktadır...”. Bu doğrultuda ölçülülüğün tespitinde getirilen düzenlemenin varılmak istenen amaca elverişliliğinin, zorunluluğunun ve orantılılığının tespit edilmesi gerekmektedir¹⁴.

Elverişlilik bakımından getirilen düzenlemeye baktığımızda, şunu belirtmek gerekir ki, erişim engelleme yöntem ve teknikleri ne kadar geliyorsa, bu yöntem ve teknikleri aşmak için kullanılan teknolojiler de aynı oranda gelişmektedir. Bunu, yakın zamanda Youtube video paylaşım sitesinin erişime kapatılmasına rağmen o dönem yine de en çok ziyaret edilen web sitelerinden biri olması durumu destekler

¹² Kaya, a.g.e., sf.140.

¹³ Bkz:Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Tarafından Organize Edilecek Türkiye’de İnternet Sitelerinin Erişiminin Engellenmesi Konulu Çalıştay İçin Hazırlanan Tartışma Notları, sf.6.

¹⁴ Kaya, a.g.e., sf.141.

niteliktedir¹⁵. Dolayısıyla erişim engelleme yöntemini elverişli bir yöntem olarak kabul etmek pek mümkün değildir.

Erişim engelleme tedbirlerinin zorunluluğu bakımından getirilen düzenlemeye baktığımızda, erişim engelleme tedbirleri yukarıda belirtildiği üzere temel hak ve özgürlüklere ciddi darbe niteliğinde olduğundan başvurulacak son çare olmalı ve sakıncalı bir internet içeriğiyle karşılaşıldığında ilk olarak daha hafif mekanizmalar-örneğin uyar-kaldır mekanizması- işletilmelidir. 5651 sayılı kanunda da yerini bulmuş daha hafif, içeriğe müdahale mekanizmaları bulunmaktadır. Dolayısıyla bu bağlamda internete erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanma zorunluluğu tartışılabilir.

Erişim engelleme tedbirlerinin orantılılığının değerlendirilmesi bakımından ise şu açıklamaları yapabiliriz: Bir web sitesinin IP, DNS, URL ve içerik engellemesi gibi birçok teknik kullanılarak engellenmesi mümkündür¹⁶ Dolayısıyla orantılılık ilkesine uymak bakımından, içeriğe erişimi haklı olarak en az sınırlayan olmakla birlikte en uygun yöntem seçilmelidir.

4.Hakkın Özüne Dokunmama İlkesine Uygunluk

Anayasa Mahkemesi, “bir hak ve hürriyetin gayesine uygun şekilde kullanılmasını son derece zorlaştıran veya onu kullanamaz duruma düşüren kayıtlara tabi tutulması halinde” sınırlamanın o temel hak ve hürriyetin özüne dokunduğunu kabul etmektedir¹⁷. Hakkın özüne ilişkin bu esaslar dikkate alındığında, İnternet içeriğine müdahale eden bir düzenlemenin bireyleri hareketsizliğe itmesi değil, aksine internetin kullanımını teşvik etmesi gerekmektedir. Bu bakımdan erişim engelleme kararı vermeye yetkili mercilerin, bazı sebeplerden dolayı doğrudan engelleme kararı almak yerine, başkaca yöntemler kullanmak suretiyle sitelere erişimi fiilen

¹⁵ Kaya, a.g.e., sf.141.

¹⁶ Kaya, a.g.e., sf.142.

¹⁷ Anayasa Mahkemesi, Karar Tarihi: 08.04.1963, 1963/25 Esas, 1963/87 Karar numaralı kararı, AMKD, S.1, sf.228.

zorlaştırmaları ya da kullanıcıların oto-sansür uygulamalarını sağlamaları hakkın özünü zedeler nitelikte değerlendirilebilir¹⁸.

5. Demokratik Toplum Düzeninin Gerekliliklerine Uygunluk

Anayasa mahkemesi demokratik toplum düzeninin gereklerini hakkın özünün korunması ile özdeşleştirmekte, bir temel hak ve hürriyetin özünü ortadan kaldıracı düzenlemenin, aynı zamanda demokratik toplum düzeninin gereklerine de aykırı olacağı düşüncesindedir¹⁹.

Nitekim Anayasa Mahkemesi 26.11.1986 günlü, E. 1985/8, K.1986/27 sayılı kararında *"Klasik demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Kişinin sahip olduğu dokunulmaz, vazgeçilmez, devredilmez, temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunulup tümüyle kullanılmaz duruma getiren kısıtlamalar, demokratik toplum düzeninin gerekleriyle uyum içinde sayılamaz. Özgürlükçü olmak yanında, hukuk devleti olmak ve kişiyi ön planda tutmak da aynı rejimin öğelerindedir(...)*Bu anlayış içinde özgürlüklerin yalnızca ne ölçüde kısıtlandığı değil, kısıtlamanın koşulları, nedeni, yöntemi, kısıtlamaya karşı öngörülen kanun yolları, hep demokratik toplum düzeni kavramı içerisinde değerlendirilir. Özgürlükler, ancak istisnai olarak ve demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olduğu ölçüde sınırlandırılabilirler. Demokratik hukuk devletinde, güdülen amaç ne olursa olsun, özgürlük kısıtlamalarının, bu rejimlere özgü olmayan yöntemlerle yapılmaması ve belli bir özgürlüğün kullanılmasını ortadan kaldıracak düzeye vardırılmamasıdır" denilerek "demokratik toplum düzeninin gerekleri" ölçütü ile "hakkın özü" ölçütüne bir arada yer verilmiştir.

5651 sayılı kanunda yer alan erişimin engellenmesi tedbirlerinin demokratik toplum düzeni gerekliliklerine uygun olup olmadığının saptanabilmesi için, mukayeseli hukuktaki yaklaşımların göz önünde bulundurulması gerekmektedir²⁰.

¹⁸ Kaya, a.g.e., sf.144.; Bu gibi internet içeriğine sosyal teknikler kullanılarak müdahale edilebilmesine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz: Kaya, a.g.e., sf.143-144.

¹⁹ Kaya, a.g.e., sf.145.

²⁰ Kaya, a.g.e., sf.145.

Bir “özgürlük aracı” olarak nitelenebilecek internet, bir yandan liberal ve özgürlükçü bir rejime sahip olan ülkelerde büyük bir ilgi ile karşılanır ve tasvip edilirken; diğer yandan otoriter veya totaliter rejimler tarafından ise, rejime yönelik ciddi bir tehdit olarak algılanmış ve bu tehdidin önlenmesi yönünde çeşitli girişimlerde bulunulmuştur²¹. Liberal, özgürlükçü bir ülke diyebileceğimiz ABD, çocuk pornografisi, müstehcenlik, ulusal güvenlik ve fikri mülkiyet ihlalleri gibi konularda internet içeriğine müdahale etmekteyken, Avrupa Birliği ise genel bir müdahale politikası takip etmeyip, bu konudaki tercihi üye devletlere bırakmaktadır. Müdahale sebepleri bakımından Avrupa ülkelerinin temel yaklaşımı gerçek hayatta suç olan her şeyin sanal dünyada da suç kabul edilmesi ve üye devletçe uygun görülecek sebeplerle internet içeriğine müdahale edilmesi yolundadır. Almanya ve Fransa gibi Avrupa ülkeleri yoğun olarak ırkçı eylemler ve çocuk pornografisi sebebiyle müdahaleyi gerçekleştirmekteyken, İngiltere çocuk pornografisinin yanı sıra müstehcenlik konusunda da katı tutum sergilemektedir²².

Müdahale konusunda en uç noktaları, Çin, Kuzey Kore, Singapur, İran, Libya, Suudi Arabistan gibi ülkeler oluşturmaktadır²³. Bunlardan örneğin Çin, ulusal güvenliğin, kamu düzeninin ve kamu ahlakının korunması amacıyla çocuk pornografisi ve müstehcenlik dışında insan haklarıyla ilgili web sitelerini yoğun ve sistematik biçimde engellemektedir. Singapur ise çoğu pornografik sembolik sayıda web sitesinin erişimini engellemekte, dini ve siyasi içerikli web sitelerini sıkı denetime tabi tutmakta ve seçim dönemlerinde internet içeriğinin düzenlenmesine yönelik özel yöntemler kullanmaktadır²⁴.

Bu bağlamda, 5651 sayılı kanuna göre erişimin engellenmesi tedbirinin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunu, örnek ülke uygulamalarını da dikkate alarak değerlendirecek olursak, çocuk pornografisi suç kategorisinin bir erişim engellenmesi sebebi olarak ortak payda olduğunu söyleyebiliriz. Bu kapsamda 5651 sayılı kanuna çocuk pornografisi ve onun gibi yine sınırları belirlenebilir, muğlak

²¹ Sınar, a.g.m., sf.91.

²² Kaya, a.g.e., sf.146.

²³ Bu ülkelerin internet içeriğine erişime müdahaleleri konusunda ayrıntılı bilgi için bkz: Sınar, a.g.m., sf.93-98.

²⁴ Kaya, a.g.e., sf.146.

olmayan cinsel istismar, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma gibi kategorilerin konması, düzenlemenin yasa ile yapılmış olması, engelleme sebeplerinin genel olarak tedbirin konu bakımından uygulanması açısından keyfiliğe yol açmayacak biçimde düzenlenmiş olması, sınırlamayı demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun hale getirmiştir, diyebiliriz. Pek tabii bu doğrultuda bir erişim engellenmesi sebebi olarak 5651 sayılı kanunda yazılan, 5816 sayılı kanuna muhalefet- Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret veya sövme- dolayısıyla erişim engelleme kararı verilebilmesi durumu ideolojik olarak değerlendirilebilir ve bu husus düzenlemenin demokratik toplum düzeni gereklilikleri bakımından aksak yönü olarak değerlendirilebilir.

B.ERİŞİM ENGELLENMESİ TEDBİRİNİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Anayasanın 26.maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi der ki: “*Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir.*”²⁵ Unutulmamalıdır ki, ifade hürriyetinin etkin bir biçimde kullanıldığı toplumlarda demokratik düşünce olgunlaşabilmekte ve bireyler kendi gelişimlerini sağlayabilmektedir²⁶. Anayasamızın 26.maddesinde yerini bulmuş bu özgürlüğün en serbest ve en geniş şekilde kullanılabilirdiği alan internet olup, internete erişimin engellenmesi tedbirini ifade özgürlüğüne bir sınırlama olarak gördüğümüz için bu sınırlamanın ilgili özgürlüğün kapsamına uygun bir sınırlama olup olmadığını değerlendirmekteyiz.

İfade özgürlüğünün ilk aşaması olan “bilgi edinme” aşamasında bireyler kitlesel veya bireysel iletişim araçlarını kullanarak fikir ve kanaatlerini oluşturmak için gerekli olan bilgiyi toplarlar. Bireylerin bilgiye erişimi engellendiği takdirde, hem

²⁵ Nitekim AİHS madde 10/1: “*Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamları tarafından müdahale olmaksızın ve ulusal sınırlar dikkate alınmaksızın, görüşlere sahip olma ve bilgi ve düşünceleri edinme ve bunları yayma özgürlüğünü içerecektir. Bu madde, Devletlerin, radyo, televizyon ya da sinema işletmeciliğinin izne bağlanması isteminde bulunmalarını engellemeyecektir.*”; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi m.19: “*Herkesin görüş ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak, karışmasız görüş edinme ve herhangi bir yoldan ve hangi ülkede olursa olsun bilgi ve düşünceleri arama, alma ve yayma özgürlüğünü içerir.*”

²⁶ Kaya, a.g.e., sf.149.

bilgi edinme hakları hem de haber verme ve geniş anlamda iletişim özgürlükleri engellenmiş olmaktadır²⁷.

İfade özgürlüğünün bir diğer aşaması olan “düşünce” aşamasının içsel bir durum olması sebebiyle her türlü müdahaleden uzak olduğu iddia edilmektedir²⁸.

İfade özgürlüğünün “bilgiyi yayma” aşamasında ise, kitlesel veya bireysel iletişim araçlarından edinilen bilgiyle oluşturulmuş düşünce başkalarına aktarılmaktadır²⁹.

Ceza Genel Kurulu'nun 15.3.2005, 2004/8-201 Esas, 2005/30 Karar sayılı kararında ifade özgürlüğü konusunda şu yoruma varılmıştır: “(...)Düşüncenin oluşabilmesi; kişinin bilgi kaynaklarına özgürce ulaşabilmesi, edindiği bilgileri seçebilmesi ve bunun için de hukuksal olanakların ve güvencelerin bulunmasına bağlıdır. Kuşkusuz ki bunlar da yeterli değildir; ayrıca bunlara uygun davranışlarda bulunabilme hakkının varlığı da bireye/bireylere tanınmalıdır. Öte yandan bu davranışlarından dolayı insanın "kınanmaması" da gerekmektedir... Nitelikli haklar kategorisinde yer alan düşünce özgürlüğü yönünden devlet, biri pozitif diğeri negatif olmak üzere iki yükümlülük altındadır. Pozitif yükümlülüğü uyarınca devlet, bu özgürlüğün yaşanabileceği ortamı hazırlamak; negatif yükümlülüğü uyarınca ise kabul edilen sınırları içerisinde bu özgürlüğün kullanılmasına müdahale etmemek durumundadır... Demokratik toplum olmanın olmazsa olmaz koşulu olan düşünce ve düşünceyi açıklama özgürlüğünü olanca genişliğiyle benimseyen ve güvenceye alan, toplum yaşamının gereği, tüm özgürlükler gibi, düzenleyici sınırlamaları, bireysel hak ve özgürlüklerin kullanılmasında işlevsel kılan ve özgürlüğü kurumsallaştırmayı amaçlayan yapısal, maddi ve içerik olarak da birey-toplum ilişkisinde uzlaşmayı hedefleyen özgürlük anlayışı egemen kılındığında, barışçıl toplumun temellerinden biri de gerçekleştirilmiş olacaktır(...). "Ceza hukukunun görevi ise", ortak özgür yaşamın güvence altına alınabilmesi için konulması kesinlikle zorunlu olan yasaklar koyup, bireylerin, hak ve özgürlüklerden, barış ve güvenlik içinde yararlanmalarını sağlamaktır(...) İfadenin içeriğine, ifadenin açıklanmasındaki özene, yapıldığı bağlama, açıklamayı yapanın toplumdaki konumuna ve amacına, açıklamanın

²⁷ Kaya, a.g.e., sf.149.

²⁸ Kaya, a.g.e., sf.150.

²⁹ Kaya, a.g.e., sf.150.

konusuna ya da hedef aldığı kişi veya gruba, düşünce açıklamasının potansiyel etkisine, ifadeyi açıklayanın düşüncesini başka kavramlarla dile getirebilmesinin mümkün olup olmadığına, uygulanan yaptırımın oranlılığı ile potansiyel caydırıcı etkisine, yargısal korumanın etkililiğine bakmak gerekmektedir(...)Toplumsal hayatı düzenleyen kurallar, uygulandığı toplumdaki koşullara göre yargı kararlarıyla anlam bulmaktadır(...) Bu bağlamda zorlayıcı sosyal gereksinimlerden hareketle konulan kurallar, demokratik toplum ilke ve gereklerine de uygun olmalıdır(...)"

İnternet, hem bireysel ve kitlesel bir iletişim aracı hem de bilgiye erişim aracıdır³⁰. Ancak, ifade hürriyetinin sonsuz ve sınırsız olmadığı, kısıtlı da olsa sınırlandırılmasının gerekeceği kabul edilmektedir³¹. Ama bir web sitesine erişim engellenmesi kararı verildiği zaman bireylerin hem bilgiye erişim hakkı hem de iletişim hakkı engellenmiş olmaktadır. Bir tedbir niteliğinde olan erişim engellenmesi kararlarıyla, kesin hüküm olmadan temel hak ve hürriyetlerin geçici olarak sınırlandırılmasına sebep olunmakta, tedbirlere yönelik itiraz mekanizmaları hakkında işletilememekte ve engellemeler kalıcı hale gelebilmektedir³². İşte bu gibi durumlar da erişim engelleme tedbirlerinin ifade özgürlüğünü aksatır boyutlarını yansıtmaktadır.

³⁰ Kaya, a.g.e., sf.150.

³¹ Bkz:Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Tarafından Organize Edilecek Türkiye'de İnternet Sitelerinin Erişiminin Engellenmesi Konulu Çalıştay İçin Hazırlanan Tartışma Notları, sf.22.

³² Kaya, a.g.e., sf.151.

İKİNCİ BÖLÜM

5651 SAYILI KANUNA GÖRE ERİŞİMİN ENGELLENMESİ

I.5651 SAYILI KANUNA GÖRE ERİŞİMİN ENGELLENMESİ SEBEPLERİ³³

5651 sayılı kanun kapsamında erişimin engellenmesi tedbirleri, kanunun 8.maddesinde sınırlı sayı prensibine bağlı olarak sayılıp, 26.09.2004 tarih, 5237 sayılı TCK' da yer alan intihara yönlendirme, çocukların cinsel istismarı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma, sağlık için tehlikeli madde temini, müstehcenlik, fuhuş, kumar oynanması için yer ve imkân sağlama suçları³⁴ ile 25.7.1951 tarih, 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçların internet aracılığıyla işlenmesi halinde verilebilecektir.

A.İntihara Yönlendirme

İntihar³⁵ Arapçadan gelme bir kelime olup, “bir kimsenin toplumsal ve ruhsal nedenlerin etkisi ile kendi hayatına son vermesi” olarak tanımlanmaktadır³⁶. Türk hukukunda intihar veya intihara teşebbüs fiilleri cezalandırılabilir değildir. 765 sayılı TCK intihara ikna etmeyi ve yardımda bulunmayı suç saymış, suçun cezalandırılmasını intiharın gerçekleşmesi şartına bağlamışken, 5237 sayılı TCK,

³³5651 sayılı kanun dışında 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un(RG. 09.05.1959/10201) 5.maddesinde yer alan suçlar ile belirli koşullar altında 5846 sayılı Fikir ve Sanat eserleri Kanunu(31.12.1951/7981) Ek 4.maddesinde yer alan sebeplerle erişim engelleme yoluna gidilebilecektir.

³⁴ Bu suçlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Mehmet Emin, Artuk /Ahmet Caner, Yenidünya /Ahmet, Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 15.bası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015.

³⁵ Dünya Sağlık Örgütüncü yayımlanmış ülkelere göre intihar oranları için bkz: “List of countries by suicide rate” https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_suicide_rate (Erişim Tarihi: 16.12.15); TÜİK tarafından yayınlanan 2014 intihar verilerine göre “Ölümlerle sonuçlanan intihar sayısı 2014 yılında 3 bin 65 oldu. İntihar edenlerin %74,3'ünü erkekler, %25,7'sini kadınlar oluşturdu. Kaba intihar hızı, yüz bin nüfus başına düşen intihar sayısı olup, bu sayı 2014 yılında yüz binde 3,97 oldu. Diğer bir ifade ile 2014 yılında her yüz bin kişiden yaklaşık dördü intihar etti. Kaba intihar hızı illere göre incelendiğinde, 2014 yılında kaba intihar hızının en yüksek olduğu il yüz binde 11,63 ile Tunceli oldu. Tunceli ilini yüz binde 9,03 ile Bingöl ve yüz binde 8,26 ile Edirne izledi. Kaba intihar hızının en düşük olduğu il ise yüz binde 1,06 ile Bartın oldu. Bartın ilini yüz binde 1,07 ile Çankırı ve yüz binde 1,28 ile Bayburt izledi.”Bkz: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18626> (Erişim Tarihi: 16.12.15)

³⁶http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=%C4%B0NT%C4%B0HAR (Erişim Tarihi:15.12.15)

84.maddede, eskiden farklı olarak, bir kimseyi salt intihara yönlendirmede bulunmayı suç saymış, ancak intihar gerçekleştiğinde ise, cezayı ağırlaştırmıştır³⁷.

5237 sayılı TCK'nın 84.maddesinin birinci fıkrası şu şekildedir: “Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”. İntihara yönlendirmenin, başkasını intihara azmettirme, teşvik etme, intihar kararını kuvvetlendirme veya intiharına yardım etmek biçiminde tezahür edebilmesi göz önüne alındığında, internetin hem bir iletişim, hem de bilgiye erişim aracı olarak intihara yönlendirme suçunun işlenebilmesi için kullanılması mümkündür³⁸.

İntihara meyleden insanlar sorunlarını başkalarıyla paylaşmaktan çekinmektedirler. Bu kişiler, kimliklerini rahatça gizleyebildikleri interneti ya bu düşüncelerini gerçekleştirmek ya da bu düşüncelerinden kurtulmak için kullanabilirler³⁹. Bu durum göz önüne alındığında internette intihara teşvik amaçlı erişim sağlayan internet sitelerinin varlığının tehlike boyutu daha iyi anlaşılabilir⁴⁰. Bu yüzden 5651 sayılı kanunun 8.maddesi ile TCK'da yer alan intihara yönlendirme suçunun internet aracılığıyla işlenmesi halinde erişim engellenmesi tedbiri verilebileceği düzenlemesi kabul edilmiştir.

B.Çocukların Cinsel İstismarı

TCK'nın 8.maddesine göre çocuk, henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişidir. Buna göre on sekiz yaşından küçük kişilere karşı gerçekleştirilecek cinsel dokunulmazlığı ihlal boyutundaki davranışlar “çocukların cinsel istismarı” olarak değerlendirilecektir. Çocukların cinsel istismarı suçu 5237 sayılı TCK'nın 103.maddesinde düzenlenmiş ayrı bir suç olarak kabul edilmiştir.

³⁷ Zeki, Hafizoğulları/ Muharrem, Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, Ankara, USA yayıncılık, 2010, sf.60.

³⁸ Kaya, a.g.e., sf.89.

³⁹ Kaya, a.g.e., sf.90.

⁴⁰ Bunlardan dijital oyunların çocuklar üzerine etkisini araştıran araştırma için bkz: Ayşen, Gürcan/ Serdar Özhan, “Dijital Oyunlar ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri”, http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/5429366a369dc32358ee2a92/dijital_oyunlar_ve_cocuklar_uzerin_deki_etkileri_rapor.pdf (Erişim Tarihi: 16.12.15)

Cinsel istismar suçunda gerçekleştirilen hareketlerin cinsel arzuların tatminine yönelik, failin ulaşmak istediği sonuca uygun ve objektif olarak şehvi nitelikte olması yeterli olup⁴¹, ayrıca failin mağdura temasta bulunması şart değildir. Dolayısıyla bu suçun internet aracılığıyla da işlenmesi mümkündür. İşte internet aracılığıyla işlenen cinsel istismar faaliyetleri kapsamında 5651 sayılı kanun uyarınca erişimin engellenmesi kararı verilebilecektir.

Çocukların cinsel istismarı bakımından “çocuk pornografisi” üzerinde ayrıca durmak lazımdır⁴² Bu husus BM tarafından 25.05.2000 tarihinde kabul edilen “Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol”de de ayrıca vurgulanmıştır. Çocuk

⁴¹ Ali, Parlar/ Meltem, Banko, 6545 sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Cinsel Suçlar, 1.bası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, sf.100.

⁴² Çocuk pornografisi ile ilgili olarak Yargıtay’ın 5. Ceza Dairesinin 2010/2024 Karar, 2010/6003 esas numaralı kararına göre: “Çocuk pornografisi, hayvanlarla yapılan cinsel davranışlar ve doğal olmayan yoldan yapılan davranışlara ilişkin çok sayıda resim ve video kaydını telefon, hafıza kartı ve CD’lerde depolama ve bulundurma suçundan sanık M. R.’nin yapılan yargılanması sonunda; atılı suçlardan mahkûmiyetine dair, Ankara Dördüncü Asliye Ceza Mahkemesi’nden verilen 25.12.2009 gün ve 2009/1169 Esas, 2009/1511 Karar sayılı hükmün süresi içinde Yargıtay’ca incelenmesi sanık müdafii tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C.Başsavcılığı’ndan tebliğname ile Daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü:

Karar: Yapılan yargılamaya, toplanan delillere, mahkemenin soruşturma sonuçlarına uygun olarak oluşan kanaat ve takdirine göre sair temyiz itirazları yerinde görülmemiştir.

Ancak;

Olay tarihinde N... Hastanesi ‘nde bulunan erkek tuvaletine giren sanığın yan tarafta bulunan bayan kabininin alt kısmından kamera kaydı yapabilen cep telefonunu uzatıp burada bulunan mağdurenin görüntülerini kaydettiği sırada yakalanması üzerine başlatılan adli soruşturma sırasında, üzerinde bulunması nedeniyle el konulan cep telefonunun dahili hafızası ile bu telefonda takılı bulunan 2 adet SD kart içerisinde toplam 236 adet pornografik görüntüden 10 adedinin çocukların kullanıldığı video görüntülerinden oluştuğu, yine hayvanlarla insanların cinsel ilişkiye girdiklerini gösteren 2 adet video görüntüsü bulunduğu, keza üst araması sırasında bulunan ve üzerlerinde <liseliler, sübyanlar> gibi ibareler yazılı 6 adet CD’nin de müstehcenlik içerdiği CMK yeminli bilirkişisi ve bilişim suçları uzmanı tarafından tespit edilmiş olmasına nazaran, 5237 sayılı TCK’nın 226/3. maddesinde çocukların kullanıldığı müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin ülkeye sokulması, çoğaltılması, satışa arzı, satışı, nakli, ihracı veya başkalarının kullanımına sunulmasının yanında, bu ürünlere olan talebin azaltılmasının da çocuklara koruma sağlayacağı düşünülerek, kasıtlı olarak yapılan bireysel amaçlı bulundurma ve depolamanın da suç sayıldığı, bu nedenle sanığın oluşa uygun olarak işlediği kabul edilen ve müstehcen görüntülerin miktarına, niteliğine ve kayıt biçimine göre uzun süre içerisinde ve kasten yapıldığı anlaşılan <çocuk pornografisi ve hayvanlarla yapılan cinsel davranışlara ilişkin resim ve video kaydını dijital ortamda depolama ve bulundurma> fiilinin kişisel amaçlı dahi olsa 5237 sayılı TCK’nın 44. maddesi yoluyla aynı Yasa’nın 226/3. maddesine uyan suç oluşturduğu gözetilmeden seçimlik hareketlerden her birinin ayrı suç oluşturduğu kabul edilerek sanık hakkında ayrıca 226/4. madde ile uygulama yapılmak suretiyle fazla ceza tayini,

Sonuç: Kanuna aykırı ve sanık müdafinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmemiş olduğundan, hükmün 5320 sayılı Kanun’un 8/1. maddesi gözetilerek CMUK’nın 321. maddesi uyarınca BOZULMASINA, 06.07.2010 tarihinde oybirliği ile karar verildi.”

pornografisi bu protokolün 2.maddesinin birinci fıkrasında “*çocuğun gerçekte veya taklit suretiyle bariz cinsel faaliyetlerde bulunur şekilde herhangi bir yolla teşhir edilmesi veya çocuğun cinsel uzuvlarının, ağırlıklı olarak cinsel amaç güden bir şekilde gösterilmesi*” şeklinde tanımlanmıştır. Çocuk pornografisinin en büyük ulaşım yerinin internet olması dolayısıyla⁴³, bunun çocukların cinsel istismarı çerçevesinde değerlendirilip, 5651 sayılı kanuna göre ilgili içerikleri paylaşan, sunan, erişime açan internet sitelerinin engellenebilmeleri çok önemlidir.

Ancak çocukların cinsel istismarı suçunun internet aracılığıyla işlendiğinin tespiti bakımından bazı sorunlarla karşılaşılabilmesi mümkündür. Bunlardan ilki ilgili içerikteki kişinin çocuk olup olmadığının tespitinin zorluğudur⁴⁴. Kanaatimce bu noktada yapılması gereken şudur: suça maruz kalan kişinin çocuk olup olmadığının tespitinde şüpheye düşülmesi durumunda, eğer görüntünün mağdurun çocuk olarak düşünülmesi amacıyla servis edildiği objektif olarak anlaşılabiliriyorsa, çocukların cinsel istismarı kapsamında erişim engelleme kararı verilebilmelidir.

Karşılaşılabilecek bir diğer problem ise, temsili görüntüler bağlamında ortaya çıkmaktadır. Bilişim teknolojileri kullanılarak gerçekte ayırt edilemeyecek görüntüler oluşturulabilmesi dolayısıyla ortaya çıkan görüntüler hakkında erişim engellenmesi tedbiri kararı verilip verilemeyeceği tartışmalıdır⁴⁵. Kanaatimce, erişim

⁴³ “Çocuk pornografisi sınır olmaksızın internet vasıtası ile bütün dünyada artış göstermektedir. BM Çocukların Satışı, Çocuk Fuhşu ve Çocuk Pornografisi özel raportörü Najat Maalla M’jid’in 2009 tarihinde BM için hazırladığı raporda şu çarpıcı rakamlar ortaya çıkmaktadır: İnternette herhangi bir anda 750 000 kişi çocuk pornografisi içerikli site araması yapıyor. 2001-2004 yılları arasında çocuk pornografisi içerikli site sayısı yaklaşık 2 kat artarak 480 000’e ulaşmıştır. Çocuk pornografisi mağduru çocukların sayısı 10 000 ile 100 000 arasında tahmin edilmektedir. Çocuk pornografisi görüntüsü bulunduran şahısların yaklaşık % 20’si 3 yaşından küçük bebeklerin ve çocukların pornografik görüntülerine sahipler. Çocuk pornografisi görüntüsü bulunduran şahısların yaklaşık % 80’i 6-12 yaş arası çocukların pornografik görüntülerine sahipler. Çocuk pornografisi görüntüsü üretenlerin çoğunluğu mağdur çocuklar tarafından tanınmaktadır. Bu şahısların 1/3’ünden çoğu aile üyeleridir ve çocuk pornografisi görüntüleri bulundurmaktan suçlu bulunanların 1/3’ünden fazlası da mağdur çocuk ile birlikte yaşayan kişilerdir. Çocuk pornografisi görüntüsü bulunduranların % 50’sinden fazlası evinde, işyerinde veya sosyal çevresinde internet bağlantısı olan kişilerdir.” Bkz: Muhammet Ali, Akyel, “Çocukların İnternet Ortamında Cinsel İstismarının Önlenmesi Konusunda Yapılacak Faaliyetler”, sf.11.http://anibal.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/41/02/365171/dosyalar/2014_12/31022723_cocukların_internet_ortamında_cinsel_istismarının_önlenmesi_muhammet_ali_akyel1.pdf (Erişim Tarihi:16.12.2015)

⁴⁴ Kaya, a.g.e., sf.97.

⁴⁵ Kaya, a.g.e., sf.97.

engellenmesi kararı verilebilecek alanı geniş olarak yorumlarsak, bu tedbirden elde edeceğimiz fayda karşısında daha büyük bir faydayı kaybedebiliriz. Bu daha büyük faydayı ifade özgürlüğünün ölçsüz biçimde sınırlandırılması olarak değerlendirebiliriz. Bu yüzden temsili görüntüler dolayısıyla erişim engelleme tedbiri verilmemesi daha yerinde olur.

C.Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma

TCK'nın 190.maddesi uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının yaygınlaşmasını önlemek için uyuşturucu veya yarıcı madde kullanımını kolaylaştırmak ve kullanımı özendirmek fiillerini suç olarak kabul etmiştir.

Belirli dozda alındığı zaman; kişinin sinir sistemi üzerinde etkide bulunan, akli, fiziki ve psikolojik dengesini bozan, fert ve toplum içerisinde iktisadi ve sosyal çöküntü meydana getiren, alışkanlık ve bağımlılık yapan, kanunların kullanılmasını, bulundurulmasını ve satışını yasakladığı narkotik ve psikotrop sözcükleriyle de tanımlanan maddelere uyuşturucu madde denir⁴⁶.

TCK'nın 190.maddesinde belirtildiği gibi uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için; özel yer, donanım veya malzeme sağlayan, kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alan, kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi veren kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendiren veya bu nitelikte yayın yapan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suç oluşturan hareketlerden özellikle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için kullanma yöntemleri konusunda bilgi vermek ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirmek veya bu nitelikte yayın yapmak fiilleri internet aracılığıyla işlenebilecek fiillerdir. Dolayısıyla internet aracılığıyla işlenen bu suçlar kapsamında 5651 sayılı kanun uyarınca ilgili internet siteleri hakkında erişim engelleme kararı verilebilecektir.

⁴⁶ "Uyuşturucu Maddeler Hakkında Genel Bilgi", Uyuşturucu ve Kimyasal Maddeler Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Kaçakçılıkla Mücadele Daire Başkanlığı 2003 Yılı Baskılı Kitapçık, sf.2.

D.Sağlık İçin Tehlikeli Madde Temini

5237 sayılı TCK'nın 194. Maddesinde tehlike oluşturan maddelerin çocuklara, akıl hastalarına veya uçucu madde kullananlara verilmesi veya bu tür kişilerin tüketimine sunulması suç sayılmıştır. 5651 sayılı kanun da bu suçun internet ortamında yapılan yayınlarla işlenmesi durumunda erişimin engellenmesi kararı verilebileceği düzenlemesini yapmıştır.

194. maddenin gerekçesinde tehlikeli maddenin tanımına yer verilmemekte, yalnızca “...*Bu suçun konusu, alkollü içki ve tütün mamülleri gibi, sağlık için tehlikeli olan her çeşit maddedir. Bu bakımdan, insanda bağımlılık yaratması ve sağlık için tehlikeli olması dolayısıyla tiner gibi kimyasal maddeler de bu suçun konusunu oluşturur...*”denmektedir. Bakıldığında sağlık için tehlikeli madde temini suçunun internet üzerinden işlenmesi pek mümkün gözükmemektedir. Nihayetinde, bu suçun oluşması için sağlık için tehlikeli olabilecek maddelerin çocuklara, akıl hastalarına veya uçucu madde kullanıcılarına verilmesi veya tüketime sunulması gerekmektedir. Bu sebeple, internetin bu suçta yalnızca araç olarak kullanılabilmesi mümkündür⁴⁷. Dolayısıyla sağlık için tehlikeli madde temini suçunun internet araç kılınarak işlenmesi durumunda, erişim engelleme sebebinin konusuz kalmaması için hüküm bu suç yönünden geniş yorumlanmalı, internet araç kılınarak işlenen bu suç dolayısıyla erişim engelleme tedbiri uygulanabilmelidir.

E.Müstehcenlik

TDK tarafından “Açık saçık, edebe aykırı, yakışsız”⁴⁸ olarak tanımlanan ve TCK'da 226.maddede düzenlenen müstehcenlik suçu kapsamında da 5651 sayılı kanun uyarınca erişimin engellenmesi kararı verilebilecektir. TCK'nın 226.maddesinde müstehcenlik suçunun internet aracılığıyla işlenmesine yönelik olarak; bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten, bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren,

⁴⁷ Kaya, a.g.e., sf.102.

⁴⁸ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=M%C3%9CSTEHCEN (Erişim Tarihi: 16.12.15)

görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten, bu ürünleri, içeriğine vakıf olunabilecek şekilde satışa veya kiraya arz eden, bu ürünleri, bunların satışına mahsus alışveriş yerleri dışında, satışa arz eden, satan veya kiraya veren, bu ürünlerin reklamını yapan, müstehcen görüntü, yazı veya sözleri basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden kişilerin cezalandırılacağını buyurmuştur. Madde ayrıca müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları kullanan kişilerin, bu ürünleri ülkeye sokan, çoğaltan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, ihraç eden, bulunduran ya da başkalarının kullanımına sunan kişilerin, şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlara ilişkin yazı, ses veya görüntüleri içeren ürünleri üreten, ülkeye sokan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, başkalarının kullanımına sunan veya bulunduran kişilerin ve bu kapsamdaki ürünlerin içeriğini basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden ya da çocukların görmesini, dinlemesini veya okumasını sağlayan kişilerin de cezalandırılacaklarını buyurmuştur.

Müstehcenliğin kanun nazarında bir tanımı olmayıp, müstehcenlik doktrinde erotizm ve pornografi olarak ayrılmaktadır. Erotizm, şiddet içermeyen, aşağılayıcı olmayan ve rızaya dayalı cinsel aktivitelerin sözselsel ya da görsel temsili olarak tanımlanırken, pornografi ise cinsel organların uyarılmış biçimleriyle dile getirilmesi veya gösterilmesi olarak tanımlanabilir⁴⁹. Tüm bu davranışlar TCK'daki müstehcenlik suçuna dahil edilip bu kapsamda erişim engellenmesi tedbiri verilebilecektir⁵⁰. Soyut bir anlam ifade edip, yasal tanımı olmayan müstehcenlik kavramı karşısında TİB'in müstehcenlik nedeniyle re'sen erişimin engellenmesi kararı verebilmesi ise eleştirilmektedir⁵¹.

⁴⁹ Melih, Yürüşen, "Pornografiyi İfade Özgürlüğü Bağlamında Düşünmek", Liberal Düşünce Dergisi- AB Sürecinde İfade Özgürlüğünü Yeniden Düşünmek, S.24, 2001, (sf.23-40), sf.27.

⁵⁰ 01 Mart 2010 tarihinde yayınlanan verilere göre 5651 sayılı Kanun kapsamında Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından alınan erişimin engellenmesi kararlarının sebeplerinin %69.35'lik kısmını müstehcenlik oluşturmaktadır.

⁵¹ Kaya, a.g.e., sf.109.

F.Fuhuş

5237 sayılı TCK'nın 227.maddesinin birinci fıkrası gereğince çocuğun fuhşa teşvik edilmesi, fuhuş yolunun kolaylaştırılması, bu amaçlarla tedarik veya barındırma yapılması veya çocuğun fuhşuna aracılık edilmesi fiilleri cezalandırılmaktadır. İkinci fıkraya geldiğimizde ise yetişkinlerin fuhşa teşvik edilmesi, bu yolun kolaylaştırılması, aracılık edilmesi veya yer temin edilmesi fiilleri cezalandırılmaktadır. Bu fıkralarda düzenlenen fuhşa teşvik, aracılık etme fiillerinin internet aracılığıyla işlenmesi mümkün olup, bu durumda 5651 sayılı kanun gereğince erişim engellenmesi kararı verilebilecektir.

Fuhşa teşvik ve aracılık fiilleri daha çok arkadaşlık, çöpçatanlık, sohbet siteleri gibi sosyal ağ siteleri kullanılarak işlenmektedir. Bu fiillerin gizli olarak yapılması dolayısıyla suçun işlendiğinin tespiti zorlaşmaktadır⁵².

G.Kumar Oynanması İçin Yer ve İmkân Sağlama

Kumar, TCK m.228/f.4'te “ *kazanç amacıyla icra edilen ve kâr ve zararı talihe bağlı olan oyunlar*” olarak tanımlanmış olup, kumar oynanması için yer ve imkân sağlama suçunun internet aracılığıyla işlendiği konusunda yeterli şüphe bulunması durumunda 5651 sayılı kanun uyarınca erişimin engellenmesi kararı verilebilecektir.

Bu suç Türkiye'de kumarhanelerin yasak olması sebebiyle, online kumarhaneler aracılığıyla kendine yer bulmaktadır. Türkiye'de internet üzerinden kumar ve bahis oynayanların sayısı 1.5 milyonu bulduğu, Milli Piyango İdaresi'ne göre Türkiye'de online casinoların yıllık cirosunun 1 milyar dolara ulaşmış olduğu belirtilmektedir. İngilizlerin Türkiye'de yaptığı bir araştırmaya göre ise bu rakam 5 milyar doları bulmaktadır⁵³.

⁵² Kaya, a.g.e., sf.112.

⁵³Bkz: ATO'dan "Sanal tuzak: İnternet kumarhaneleri" Raporu, <http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php?p=243&l=1> Erişim Tarihi (16.12.15)

H.Atatürk'ün Hatırasına Alenen Hakaret Edilmesi veya Sövilmesi

5651 sayılı kanun uyarınca, 5816 sayılı “Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun” da yazılı iki farklı suç olan Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret edilmesi veya sövilmesi ile Atatürk'ü temsil eden heykel, büst veya abidelerin veya Atatürk'ün kabrinin tahrip edilmesi, kırılması, bozulması veya kirletilmesi suçlarından yalnızca ilkinin internet aracılığıyla işlenmesi mümkündür ve bu kapsamda internete erişimin engellenmesi kararı verilebilecektir⁵⁴. 5651 sayılı kanunda düzenlenen bu engelleme sebebi tek ideolojik engelleme sebebi olmasından dolayı eleştirilmektedir⁵⁵.

II.5651 SAYILI KANUNA GÖRE ERİŞİMİN ENGELLENMESİ YÖNTEMLERİ

A.Erişim Engelleme İşlemlerinde Kullanılan Başlıca Teknikler

1.Alan Adından Erişim Engelleme

Bu yöntemde, alan adı sunucularında (Domain Name System - DNS) ilgili alan adına erişim kapatılarak İnternet sitesine erişim engellenmektedir. Alan adı (Domain Name), web sitesinin İnternet'teki adı ve adresidir. Alan adları IP adresi denilen, bilgisayarların (sunucuların/serverların) birbirini tanımasını sağlayan numara sisteminin daha basitleştirilmiş ve akılda kalması için kelimelerle ifade edilmiş halidir⁵⁶.

2.IP(Internet Protocol) Adresinden Erişim Engelleme

Başbakanlık tarafından çıkarılan “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”in⁵⁷ 3. maddesinin h

⁵⁴ 5816 sayılı Kanuna muhalefet dolayısıyla Youtube internet sitesine erişim pek çok defa engellenmiştir. Bu konuda bkz:

https://tr.wikipedia.org/wiki/YouTube%27a_T%C3%BCrkiye%27den_eri%C5%9Fimin_engellenmesi

(Erişim Tarihi:17.12.15)

⁵⁵ Kaya, a.g.e., sf.117.

⁵⁶ [https://tr.wikipedia.org/wiki/Alan_ad%C4%B1_\(%C4%B0internet\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Alan_ad%C4%B1_(%C4%B0internet)) (Erişim Tarihi: 17.12.15)

⁵⁷ RG. 30.11.2007/26716

bendinde IP adresi; belirli bir ağına bağlı cihazların birbirini tanımak, birbirleriyle iletişim kurmak ve birbirlerine veri yollamak için kullandıkları, İnternet Protokolü standartlarına göre verilen adres olarak tanımlanmıştır. İnternet'e bağlanan her bilgisayarın mutlaka bir IP (İnternet Protokol) adresi vardır. IP adresi, noktalarla ayrılan dört rakamdan oluşur⁵⁸. Örneğin, 212.168.103.188.

IP adresinden yapılan erişim engellemede, yönlendiricilerde erişim listesi (Access list) yazılarak ilgili IP adresine erişim engellenir. Bir IP adresinde birden fazla alan adına ait içerikler bulunabilir. IP adresinden erişim engelleme yapıldığında, o IP adresinde yer sağlanan bütün alan adlarına birden erişim engellenmiş olacaktır. Bu yüzden, IP adresinden erişim engelleme o adreste sadece bir alan adı bulunmadığı durumlarda veya bunun belirlenemediği durumlarda kullanılması problem teşkil edebilir. Başka bir ifadeyle, bir İnternet sitesinde suç teşkil eden içerik nedeniyle IP adresinden erişim engelleme kararı verilir ve söz konusu site alan adı yanında IP adresinden de erişime engellenirse aynı IP adresi üzerinde yer alan ve herhangi bir suç teşkil etmeyen pek çok site engellenmiş olacaktır⁵⁹.

3. Nesne Tabanlı (URL) Erişim Engelleme

İnternet adreslerinin ismi URL'dir. (Uniform Resource Locator) Terim, "standart kaynak bulucu" olarak Türkçeye çevrilebilir. URL bir İnternet sitesindeki herhangi bir konunun bulunduğu tam İnternet adresi olarak ifade edilebilir. <http://www.tib.gov.tr> adresinde hukuksal düzenlemelerin yer aldığı http://www.tib.gov.tr/kanun_yonetmelik.html sayfası URL'ye örnek olarak verilebilir. Bir İnternet sitesinin yalnızca suç içeren sayfasının erişime engellenmesi, gerek hakkaniyet gerekse ölçülülük ilkesinin bir gereğidir. Ancak, bu yöntem teknik olarak mümkün olmakla birlikte uygulanması oldukça zor ve maliyetlidir. Bu yöntem, ayrıca İnternet trafiğinin hızının yavaşlamasına neden olur⁶⁰.

B.Erişim Engelleme Kararı Vermeye Yetkili Merciler

1.Adli Merciler

⁵⁸ Doğan, Kılınç, "Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi ve İfade Hürriyeti", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.14, S.2, 2010, sf.(408-454), sf.408.

⁵⁹ Kılınç, a.g.m., sf.409.

⁶⁰ Kılınç, a.g.m., sf.409.

5651 sayılı kanunun 8.maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından verilir. Soruşturma evresinde, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından da erişimin engellenmesine karar verilebilir. Bu durumda Cumhuriyet savcısı kararını yirmidört saat içinde hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Bu süre içinde kararın onaylanmaması halinde tedbir, Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır. Koruma tedbiri olarak verilen erişimin engellenmesine ilişkin karara 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz edilebilecektir. Ayrıca TİB'e yürütülmek için gönderilen kararlara karşı TİB de yine kanun uyarınca itiraz edebilecektir. Bunun dışında ilgililer-menfaati etkilenen kişiler- de yine Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre erişim engelleme kararlarına itiraz edebilecektir

2.Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı

5651 sayılı kanunun 8. maddesinin dördüncü fıkrasında belirli şartların bulunması halinde Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'na İnternet sitelerine erişim engelleme yetkisi verilmiştir. Başkanlığın erişim engelleme kararı verebilmesi için, kanunda belirtilen suçların işlendiğine ilişkin yeterli şüphe sebebi bulunan İnternet sitesinin yer veya içerik sağlayıcısının yurt dışında bulunması gerekir. Öte yandan, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 14. Maddesinin birinci fıkrasına göre Başkanlık, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda düzenlenen çocukların cinsel istismarı veya müstehcenlik suçlarında İnternet sitesinin içerik veya yer sağlayıcısı yurt içinde olsa bile 24 saat içinde hâkim onayına sunulmak şartıyla erişim engelleme kararı verebilir. TİB tarafından re'sen alınan erişim engelleme kararlarına nasıl itiraz edileceğine dair bir hüküm kanunda yer almamaktadır. Ancak söz konusu işlemlerin birer idari işlem olması sebebiyle, işlemin iptali için 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununda⁶¹ öngörülen esaslara göre iptal davası açılması mümkündür⁶².

⁶¹ RG. 20.01.1982/17580

⁶² Kaya, a.g.e., sf.125.

Erişimin engellenmesi gibi bir konuda hem adli makamları, hem idari makamları yetkilendirmek yerinde görülmemektedir. Buna rağmen hukuka aykırı içeriğe ilişkin ivedi hareket etme zorunluluğu olduğu için bu tür yetiler demokratik birçok düzende TİB gibi idari makamlara verilmiştir⁶³.

C.Erişimin Engellenmesi Usulü

1.Adli Mercilerce Erişimin Engellenmesi

5651 sayılı kanununun 8.maddesinin üçüncü fıkrası gereğince adli makamlar tarafından erişim engelleme kararı verildiği zaman, karar, kararı veren hâkim, mahkeme veya cumhuriyet savcısı tarafından gereği yapılmak üzere TİB'e gönderilecektir. TİB bu bağlamda erişim engelleme kararlarının icrasının yapıldığı yerdir. Erişim engelleme kararları da TİB tarafından erişim sağlayıcılara gönderilecektir. Uygulama Yönetmeliği m.16/f.3'e göre erişimin engellenmesi kararlarına ilişkin bilgiler, Başkanlıkça ilgili erişim sağlayıcılara elektronik ortamda bildirilir ve kararların gereği erişim sağlayıcılar tarafından derhal ve en geç kararın bildirilmesi anından itibaren yirmidört saat içinde yerine getirilir.

Adli mercilerce alınan erişim engelleme kararlarının yerine getirilmemesi halinde, erişim sağlayıcıların sorumluları hakkında 6 ay ile 2 yıl arası hapis cezası verileceği düzenlenmiştir⁶⁴.

Koruma tedbiri olarak verilecek erişim engelleme kararlarında, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri gereği, erişim engelleme kararlarında tedbirin hangi suç için istendiği ve suça ilişkin yeterli şüphelerin neler olduğu hususuna yer verildikten sonra, hakkında erişimin engellenmesine karar verilen sitenin alan adı ile konusu suç teşkil eden içeriğin bulunduğu kısmın internet adresine yer verilmesi gerekmektedir. Ayrıca, kararda erişim engelleme yöntemi olarak IP bazında mı yoksa alan adı bazında mı engelleme yapılacağı da belirtilecektir.

Bakıldığında, erişimin engelleme kararının ne şekilde ve hangi yöntemle alınacağı konusunda adli mercilere takdir hakkı tanınmış olmaktadır. Cumhuriyet Savcısı,

⁶³ Kaya, a.g.e., sf.121; Memiş, a.g.m., sf.175..

⁶⁴Bkz: İnternet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesine dair usul ve esaslar hakkında yönetmelik”(uygulama yönetmeliği) m.16/f.2.

hâkim veya mahkeme, suç teşkil eden içeriği barındıran sitenin sadece belirli bir alt alan adına veya belirli bir adresine yönelik erişim engelleme (kısmi engelleme) kararı verebileceği gibi, sitenin tamamını kapsayacak şekilde alan adının tümüne yönelik bir erişim engelleme (tamamen engelleme) kararı da verebilecektir⁶⁵. Bu bakımdan, hukukun evresel bir prensibi olan orantılılık ilkesi gereği⁶⁶, koruma tedbiri niteliğinde olan erişim engelleme kararının, tedbirden beklenen amaç ile orantılı olması açısından, suç teşkil eden içeriğin engellenmesi için zorunlu olmadığı sürece alan adının tamamına yönelik erişim engelleme kararı verilmemesi gerekir. Eğer suç içerikli bilgi veya veriler nedeniyle sadece belirli sayfaların erişime kapatılmasıyla tedbirden beklenen amaca ulaşılabildiği halde internet sitesinin tamamına yönelik bir erişim engelleme kararı verilmesi kuşkusuz orantısız ve amacı aşan bir tedbir olacaktır. Örneğin, alt alan adı bazlı hizmet veren sitelerde, sadece bir alt alan adı altında yer alan içerik nedeniyle alan adının tamamen erişime kapatılması orantısız bir tedbir olacağı gibi, içeriği suç teşkil etmeyen diğer alt alan adları altında yayın yapan kişilerin iletişim özgürlüğünü de kısıtlamış olacaktır. Yine aynı şekilde, bir sitenin sadece bir sayfasında yer alan içerik nedeniyle sitenin tamamına ilişkin erişim engelleme kararı da orantısız olacaktır. Bu bakımdan, içerik itibarıyla sadece belirli alt alan adlarının veya internet adreslerinin engellenmesiyle sonuç elde edilemeyecek nitelikte, büyük bölümü suç oluşturan sitelerde başvurulacak son yöntem olarak alan adının tamamı engellenmelidir. Aksi halde, kısmi engelleme ile amaca ulaşılması mümkün olduğu halde tamamen engelleme

⁶⁵ İlker, Atamer, "5651 sayılı kanun çerçevesinde erişim engelleme kararları", Bilişim ve Hukuk Dergisi, S.7, Ankara, 2008, sf.35.

⁶⁶ "... Ceza yargılamasının önemli bir dayanağı olan ölçülülük ilkesi; birey yararı ile kamu yararının dengelenmesi anlamına gelmektedir... Oranlilik ilkesi 5651 Sayılı Yasanın 8. Maddesi yanında; bir ceza muhakemesi hukuku işlemi niteliğinde olan her türlü "erişimin engellenmesi" kararı (örn. Blogger'ın erişime engellenmesi) alınmadan uygulanması gereken temel bir hukuk ilkesidir. Bu ilkeye uyulmadan verilen kararların hukuka uygunluğu ve adaleti sağlama fonksiyonu tartışmalı hale gelecek, hukuk devletine ve "insan haklarına saygılı" devlete karşı bireylerin güveni örselenecektir..." Bkz: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Tarafından Organize Edilecek Türkiye'de İnternet Sitelerinin Erişiminin Engellenmesi Konulu Çalıştay İçin Hazırlanan Tartışma Notları, sf.29. http://internetkurulu.org/Images/Editor/tusiad_5651_erisimin_engellenmesi_4_0.doc; "...Ceza muhakemesinde oranlilik ilkesi, ilk olarak, muhakeme işlemi yapacak organın, başvuracağı işlemin seçimini yaparken dikkate alınmalıdır. Seçilen araç, hedeflenen gayeyi gerçekleştirmeye elverişli, yani o aracın yardımıyla gerçekleşmesinden korkulan tehlikenin yöneldiği hukuksal değer etkin bir şekilde korunabiliyorsa, isabetli bir araç seçilmiş demektir. Ancak oranlilik değerlendirmesi için bu yeterli değildir. Elverişli aracın zorunlu olması da şarttır. Eğer bireyin ya da bireylerin hak ve özgürlüklerine daha az zarar verebilecek bir tedbir varsa onunla yetinilmelidir..." Bkz: Memiş, a.g.m., sf.171.

yapılması, kanunun amacına hizmet etmeyeceği gibi, kullanıcıların da söz konusu sitenin hukuka aykırı veya suç teşkil etmeyen içeriklerinden yararlanma hakkı ve iletişim özgürlükleri engellenmiş olacaktır. Öte yandan, kısmi erişim engelleme kararı verilerek, suç teşkil edecek içeriğe erişimin engellenmesi mümkün iken internet sitelerinin orantısız şekilde tamamen erişime engellenmesi, pek çok site kullanıcının menfaatini zedelemekte, Türkiye'nin yurtdışındaki itibarını olumsuz olarak etkilemekte, hatta yanlış bir şekilde Türkiye'nin "sansürcü" bir devlet olduğu izlenimi verebilmekte ve ayrıca yazılı ve görsel basında gereksiz yere gündem teşkil etmektedir⁶⁷.

Erişim engelleme kararını veren adli merciinin, erişim engelleme kararında, erişimin hangi yöntemle (alan adı veya IP bazında) engelleneceğini belirtmemesi halinde ne olacağı bir tartışma konusudur⁶⁸. Bir görüş uyarınca, yönetmelik gereği, erişim engelleme kararında erişimin hangi yöntemle engelleneceği belirtilmediği için, erişim engelleme kararı yönetmeliğe aykırı olacaktır ve kararın bu şekilde Yönetmeliğe aykırı olarak uygulanma imkânı olmadığından TİB'in ilgili kararı, uygulamaksızın tekrar kararı veren adli merciye göndermesi gerekir. Erişim engelleme kararlarının temel hak ve hürriyetleri derinden zedeler boyutu düşünüldüğünde bu görüş yerinde görünmektedir.

Adli merciler erişim engelleme kararı aldıktan sonra, bu karar henüz TİB tarafından uygulanmaya konulmadan önce, erişim engelleme kararının dayanağını oluşturan içeriğin yayından kaldırılması halinde ne olacağı hususu da tartışmalıdır. Kanunda ve yönetmelikte bu konuda bir açıklık bulunmamaktadır. Bu hususta adli mercilerce alınan erişim engelleme kararları ceza değil koruma tedbiri niteliğinde olduğundan, suç teşkil eden içerik, içerik sağlayıcı tarafından yayından kaldırılmışsa kuşkusuz artık bu koruma tedbirine gerek kalmayacağı, dolayısıyla, Kanunda ve Yönetmelikte bu konuda bir açıklık bulunmasa dahi, eğer erişim engelleme kararı alındıktan sonra ama karar henüz uygulanmaya başlamadan önce suç teşkil eden içerik yayından kaldırılmışsa, TİB'in söz konusu kararı erişim sağlayıcılara göndermeden önce içeriğin yayından kaldırıldığı bilgisini kararı alan merciye

⁶⁷ Atamer, a.g.m., sf.36.

⁶⁸ Atamer, a.g.m., sf.36.

bildirmesi ve ilgili merciin kararını gözden geçirmesi gerektiği⁶⁹ yolundaki görüşe biz de katılmaktayız.

2.TİB Tarafından Erişimin Engellenmesi

5651 sayılı kanun ve uygulama yönetmeliği uyarınca, TİB, iki halde adli mercilerin kararına ihtiyaç duymaksızın kendiliğinden erişim engelleme kararı verebilecektir. TİB içeriği 5651 sayılı kanunun 8. maddesinde belirtilen suçları oluşturan internet sitelerinin içerik veya yer sağlayıcısının yurtdışında olması ve internet sitesinin içeriğinin çocukların cinsel istismarı veya müstehcenlik suçlarını oluşturması halinde erişim engelleme kararı verebilecektir. İçerik itibariyle, kanunda gösterilen suçları oluşturan yayınlarda, içerik sağlayıcı veya yer sağlayıcı yurt dışında bulunuyorsa veya içerik sağlayıcı veya yer sağlayıcı yurt içinde bulunsa bile, internet yayınının içeriği çocukların cinsel istismarı veya müstehcenlik suçlarını oluşturuyorsa erişimin engellenmesi kararı TİB tarafından re'sen alınacaktır. Ancak, çocukların cinsel istismarı ve müstehcenlik suçları nedeniyle TİB'in aldığı erişim engelleme kararları, içerik veya yer sağlayıcının yurt içinde bulunması halinde 24 saat içinde hâkim onayına sunulacaktır. TİB ayrıca bu suçları içeren yayını yapanların kimliğini tespit etmesi halinde Cumhuriyet Savcılığına ihbarda bulunacaktır.

TİB ilk olarak 8. maddede yer alan tüm suçlar bakımından uygulanmak üzere, bu suçlardan herhangi birinin işlendiğine dair yeterli şüphe var ise ve içerik sağlayıcı yurt dışında bulunuyor ise hâkim veya savcı kararına gerek olmaksızın kendiliğinden erişim engelleme kararı verebilecektir. Bu bakımdan, barındırma hizmetinin yurtdışında bulunan bir yer sağlayıcıdan almak, bir nevi mahkeme kararı olmaksızın internet sitesinin TİB tarafından erişime kapatılması için bir gerekçe sunmak anlamına gelmektedir. Erişim engelleme kararının TİB tarafından alınabilmesi bakımından, içerik veya yer sağlayıcıdan herhangi birinin yurt dışında olması yeterli

⁶⁹ Atamer, a.g.m., sf.36-37; ayrıca site içeriğini kullanıcıların üretebildikleri veya değiştirebildikleri ikinci nesil internet sitelerinde konusu suç teşkil eden içeriği tespit etmenin ve yayından çıkarmanın zorluğuyla ilgili açıklamalar için bkz: Atamer, a.g.m., sf.37.

görüldüğünden, içerik veya yer sağlayıcılardan birinin yurt içinde bulunması halinde de TİB tarafından erişim engelleme kararı alınabilecektir⁷⁰.

Bu bağlamda suç şüphesi gibi hukuki ve soyut bir kavramın açıklanmasının mahkeme niteliği olmayan idari bir kurumun takdirine bırakılması ve bunun yanı sıra TİB’çe verilen kararların mahkeme süreci işletilmeksizin verilmiş karar olmaları oldukça tartışılmıştır⁷¹. Bu doğrultuda, hangi suç işlenirse işlensin gecikmesinde sakınca olan hallerde TİB’e erişim engelleme kararı alma yetkisi tanınsa bile TİB’in alacağı bütün erişim engelleme kararlarının, hukuk devleti ilkesi gereği hâkim onayına sunulması gerektiği yolundaki görüşe katılıyoruz⁷².

Bundan başka TİB Çocukların cinsel istismarı veya müstehcenlik suçlarının işlendiğine dair yeterli suç şüphesi bulunması halinde, içerik veya yer sağlayıcının yurt dışında olup olmadığına bakılmaksızın ve hâkim, mahkeme veya savcı kararı olmaksızın erişim engelleme kararı verebilecektir. TİB’in alacağı erişim engelleme kararlarının tümünün hâkim onayından geçmesi gerektiği yönündeki görüşe katıldığımızı belirtmiştik. Bunun aksi hali düşünüldüğünde mevcut düzenlemeye göre TİB, mahkeme niteliğinde olmadığı halde çocukların cinsel istismarı veya müstehcenlik suçlarına ilişkin yeterli suç şüphesi olup olmadığına tek başına karar vererek uygulamaya koyma yetkisine sahiptir⁷³.

Çocukların cinsel istismarı veya müstehcenlik suçlarını oluşturan yayınlarda, içerik veya yer sağlayıcı yurt içinde bulunuyorsa, TİB aldığı erişim engelleme kararını 24 saat içinde sulh ceza hâkiminin onayına sunacaktır ve hâkim, kararını en geç 24 saat içinde verecektir. Bu süre içinde kararın onaylanmaması halinde erişim engelleme kararı, TİB tarafından derhal kaldırılacak ve erişim sağlayıcılara bu konuda bilgi

⁷⁰ Atamer, a.g.m., sf.37.

⁷¹ Kaya, a.g.e., sf.154; Atamer, a.g.m., sf.37; “...5651 sayılı Kanunda aksayan bir diğer yön ise, TİB’in mahkeme süreci olmaksızın erişim kararı verebilmesidir. Mahkeme süreci olmaksızın, içerik ve yer sağlayıcının yurtdışında bulunması veya yurt içinde bulunsu bile çocuk pornografisi ve fuhuş içerikli olması hallerinde re’sen erişim engelleme kararı verilebilmektedir. Bu durum ise, yargılama süreci olmaksızın temel hak ve özgürlüklerin idari bir kararla sınırlanabilmesi anlamına gelmektedir. Anayasal ilkelere çeliştiği ise açıktır. TİB bünyesinde hukukçuların bulunması ve incelemeleri bunların yapması da mahzurları gidermemektedir. Zira Mahkeme sürecinde, bir yargılama faaliyeti yapılmakta ve içerik, en azından iddia ve savunmalar (tez-antitez-sentez çerçevesinde) yargılanmaktadır...” Memiş, a.g.m. sf.169.

⁷² “...İçerik veya yer sağlayıcının yurt dışında olması hali, idari bir kurum olarak TİB’in alacağı kararının hâkim denetiminden geçmemesi için bir gerekçe olmamalıdır...” Atamer, a.g.m., sf.37.

⁷³ Atamer, a.g.m., sf.38.

verilerek gereğinin yerine getirilmesi istenecektir. Ancak içerik veya yer sağlayıcı yurt dışında bulunuyorsa, TİB kararı hâkim onayına sunulmaksızın uygulamaya geçirilecektir⁷⁴.

TİB tarafından alınan erişim engelleme kararlarının yerine getirilmemesi halinde erişim sağlayıcılara 10.000 ile 100.000 YTL arası idari para cezası verileceği öngörülmüştür. İdari para cezasının verildiği andan itibaren 24 saat içinde erişim engelleme kararı yerine getirilmezse, erişim sağlayıcının yetkilendirilmesinin iptaline de karar verilebilecektir. Sürenin bu kadar kısa öngörülmesinin nedeni, internete erişim engelleme sebebi teşkil eden suçların işlenmesi halinde, bunun oluşturacağı hak kaybının büyüklüğü ve bu suçun sirayet edebileceği topluluğun genişliğidir.

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın görevlerinden biri 5651 sayılı kanunun onuncu maddesinin dördüncü fıkrasının d bendinde düzenlendiği üzere "İnternet ortamındaki yayınların izlenmesi suretiyle bu Kanunun 8'inci maddesinin birinci fıkrasında sayılan suçların işlenmesini önlemek için izleme ve bilgi ihbar merkezi dâhil, gerekli her türlü teknik altyapıyı kurmak veya kurdurmak, bu altyapıyı işletmek veya işletilmesini sağlamak" tır. Bu kapsamda Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı "www.ihbarweb.org.tr" alan adıyla bir internet sitesi ve "0312 5828282" numaralı telefon hattı kurarak, kişi ve kurumlara kanunda gösterilen internet suçlarını ihbar etme ve bu ihbarlar sonucunda yapılan inceleme üzerine gerekli işlemleri icra ettirebilme imkânları tanımıştır⁷⁵.

⁷⁴ "...İçerik ve yer sağlayıcılardan biri yurt dışında diğer ise yurt içinde ise, TİB'in aldığı erişim engelleme kararının hâkim onayına sunulması gerekir mi? Kanuna ve Yönetmeliğe göre bu sorunun cevabı hem evet hem de hayırdır. Yönetmelik hukuk tekniği açısından iyi hazırlanmadığından "veya" bağlacı ile ayrılan iki ayrı duruma iki ayrı sonuç bağlanmış ancak bu iki durumun aynı anda gerçekleşebileceği ihtimali hesaba katılmamıştır. Daha açık bir ifadeyle, içerik veya yer sağlayıcılardan herhangi birinin yurtdışında olması, erişim engelleme kararının TİB tarafından alınması için yeterli bir gerekçe olacaktır. Diğer yandan, içerik veya yer sağlayıcılardan herhangi birinin yurt içinde bulunması, TİB kararının hâkim onayına sunulmasını gerektirecektir. Bu durumda, içerik ve yer sağlayıcılardan biri yurt içinde biri de yurt dışında ise TİB, aldığı kararı hâkimin onayına sunacak mıdır? Yönetmelik bu sorunun cevabını verememektedir. Bu karışıklığı gidermek açısından Yönetmelik değiştirilmeli ve içerik veya yer sağlayıcının herhangi birinin yurtdışında olması kriteri yerine, her ikisinin de yurt dışında bulunması kriteri benimsenmelidir..." Bkz: Atamer, a.g.m., sf.38.

⁷⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz: <http://www.tib.gov.tr>

D.Erişim Engelleme Kararlarının Sona Ermesi Halleri

Daha önceki açıklamalarımızda belirttiğimiz üzere, adli makamlarca verilen kararlara karşı 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu⁷⁶ hükümlerine göre itiraz edilebilmesi mümkündür. İtiraz süresi, ilgililerin kararı öğrendiği tarihten itibaren 7 gündür. İtiraz edilirken öncelikle kararı veren mercie başvurulur, doğrudan itiraz merciiine başvurulması mümkün değildir⁷⁷. Yapılan itiraz yerinde görülürse veya yerinde görülmeyip de kendisine itiraz edilince üç gün içinde itirazı incelemeye yetkili mercie gönderilip, onun tarafından itirazın yerinde görülmesi halinde erişim engelleme kararı kaldırılacaktır. Bununla birlikte TİB’çe verilen kararlara karşı kanun ve yönetmelikte itiraz mercii öngörülmediğini ancak TİB’çe re’sen verilen kararların idari işlem niteliğinde olması sebebiyle İYUK hükümlerine göre işlem yapılabileceğini belirtmiştik. Buna göre erişim engelleme kararları ile kişisel menfaatlerinin ihlal edildiğini düşünen kişiler söz konusu idari işlemin iptali için idare mahkemesinde dava açabilir ve ayrıca erişim engelleme kararları sebebiyle zarara uğradığını düşünen kişiler, uğranılan zarar nedeniyle tam yargı davası ile tazminat isteyebilir. İptal davası açılması halinde, dava başvuran açısından olumlu sonuçlanırsa da erişimin engellenmesi kararı kaldırılacaktır.

Bunun dışında, yönetmelik uyarınca soruşturma sonucunda kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmesi halinde, erişimin engellenmesi kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Bu durumda Cumhuriyet savcısı, kovuşturmayaya yer olmadığı kararının bir örneğini TİB’e gönderecektir. TİB de, karara ilişkin bilgileri gereği derhal yapılmak üzere elektronik ortamda erişim sağlayıcılara bildirecektir. Kovuşturma evresinde ise beraat kararı verilmesi halinde, erişimin engellenmesi kararı kendiliğinden hükümsüz kalacaktır. Bu durumda mahkemece beraat kararının

⁷⁶CMK madde 141 gereği, koruma tedbirleri nedeniyle zarara uğrayanların, uğradıkları maddi ve manevi zararların tazminini devletten isteyebilecekleri belirtilmiş ve koruma tedbirleri nedeniyle hangi hallerde tazminat istenebileceği tek tek sayılmıştır. Ancak erişimin engellenmesi hali, tazminat istenebilecek haller arasında gösterilmemiştir. Bu bakımdan koruma tedbiri niteliğindeki erişim engelleme kararları nedeniyle CMK’ya göre tazminat istenemeyecektir. Haksız veya kanuna aykırı olarak verilen erişim engelleme kararları nedeniyle kişilerin uğradığı zararların tazmin edilmesine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesi en önemli eksikliklerden biridir. Erişim engelleme kararlarına ilişkin özel bir tazminat rejimi benimsenmediğinden, kişiler erişim engelleme kararları nedeniyle idare mahkemesinde tam yargı davası açarak uğradıkları zararların tazmini genel hükümlere göre istemek durumunda kalacaklardır; Bkz. Atamer, a.g.m., sf.39.

⁷⁷ İsmail, Ercan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 8.bası, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2014, sf.317.

bir örneği TİB'e gönderilir. TİB de, karara ilişkin bilgileri gereği derhal yapılmak üzere elektronik ortamda erişim sağlayıcılara bildirir. TİB'çe re'sen verilen erişimin engellenmesi kararı ise, hâkim tarafından onaylanmadığı takdirde hükümsüz sayılır. TİB, karara ilişkin bilgileri gereği derhal yapılmak üzere elektronik ortamda erişim sağlayıcılara bildirir.

Bir erişimin engellenmesi kararına ilişkin, erişimin engellenmesi sebebinin oluşturan suçu ihtiva eden içeriğin yayından çıkarılması halinde; yönetmelik uyarınca erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından kaldırılır. Bu kararın bir örneği TİB'e gönderilir. TİB de, karara ilişkin bilgileri gereği derhal yapılmak üzere elektronik ortamda erişim sağlayıcılara bildirir.

Bunun dışında daha önceki açıklamalarımızda da belirttiğimiz üzere, yine yönetmelik uyarınca soruşturma evresinde, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından verilen erişimin engellenmesi kararları yirmidört saat içinde hâkimin onayına sunulur, hâkim de kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Bu süre içinde kararın onaylanmaması halinde tedbir, Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır. Yönetmelikte soruşturma aşamasında erişim engelleme kararının kural olarak hâkim tarafından verileceğini öngörülmüşken(m.13), aynı yönetmeliğin başka bir maddesinde(m.18) soruşturma aşamasında erişim engelleme kararının Cumhuriyet Savcısı tarafından kaldırılabilen düzenlenmiş olması oldukça düşündürücüdür⁷⁸. Bu noktada yönetmeliğin kendi içerisinde çelişkiye düştüğünü ve yapılan düzenlemelerin vardığı sonucun hukuk düzenimizde kabul edilen yetki ve usulde paralellik ilkesine aykırı olduğunu söylemek hiç de uç bir görüş gibi durmamaktadır.

⁷⁸ "...Böylece, erişim engellemeye dair ortada uygulanması gereken bir mahkeme kararı olmasına rağmen Cumhuriyet Savcısı bu mahkeme kararıyla çelişecek biçimde erişim engelleme kararını kaldıracaktır. Yönetmelikte böylesine ilginç bir düzenlemeye neden yer verilmiştir anlamak gerçekten mümkün değildir. Olması gereken ise, erişim engelleme kararını hangi merci aldıysa erişim engellemenin kaldırılmasına dair kararı da o mercinin almasıdır..." Bkz: Atamer, a.g.m., sf.39.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNTERNET AKTÖRLERİNİN ERİŞİMİN ENGELLENMESİ

KARARLARINDAN SORUMLULUKLARININ BELİRLENMESİ

I.5651 SAYILI KANUNDA İNTERNET AKTÖRLERİ

5651 sayılı kanunun amacı ilk maddesinde, internet aktörlerinin yükümlülük ve sorumlulukları ile internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usulleri düzenlemek olarak belirlenmiştir. Bu kanunda internet aktörleri yer sağlayıcılar, erişim sağlayıcılar, içerik sağlayıcılar ve toplu kullanım sağlayıcıları olarak belirlenmiştir.

A.İçerik Sağlayıcılar

Uygulama Yönetmeliği m.3/f.1, 1 bendi uyarınca içerik sağlayıcı: “*İnternet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişileri*” ifade eder. Bir başka ifadeyle, içerik sağlayıcı, radyo-televizyon yayını ya da internet gibi bir iletişim yolu aracılığıyla, ses, görüntü, bilgisayar yazılımı veya oyun gibi çoklu ortam içeriklerini sağlayan ileticidir ve iletim yolları dikkate alındığında, ürünü doğrudan tüketiciye iletenler ve ürünü dijital yolla tüketiciye ulaştıranlar olarak ayrılabilirler⁷⁹. Bu bağlamda blog yazarlarının sitelerine ilişkin içeriklerini kendileri belirlemelerinden ötürü, onları içerik sağlayıcı sayabiliriz.

B.Yer Sağlayıcılar(Hosting)

Uygulama Yönetmeliği m.3/f.1, m bendi uyarınca yer sağlayıcı: “*Hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlayan veya işleten gerçek veya tüzel kişileri*” ifade eder. Bu bağlamda ekşisözlük platformunu bir yer sağlayıcı kabul edebiliriz, çünkü yalnızca kullanıcılarının içerikleri barındırmakla yetinmektedir. Facebook, Twitter ve Youtube gibi siteler hem içerik sağlayıcı hem yer sağlayıcı olarak değerlendirilebilirler.

⁷⁹ https://tr.wikipedia.org/wiki/İçerik_sayılayıcı (Erişim Tarihi: 18.12.15)

C.Erişim Sağlayıcılar(İnternet Servis Sağlayıcılar)

Uygulama Yönetmeliği m.3/f.1, f bendi uyarınca; erişim Sağlayıcı “*toplu kullanım sağlayıcılarına ve abone olan kullanıcılarına internet ortamına erişim olanağı sağlayan işletmeciler ile gerçek veya tüzel kişileri*” ifade etmektedir. Bu bağlamda erişim sağlayıcılar kullanıcılara ulaşım olanağı sundukları içeriğe vakıf olmazlar. Halihazırda Vodafone, Turkcell, Ttnet erişim sağlayıcılardır.

D.Toplu Kullanım Sağlayıcıları

Uygulama Yönetmeliği m.3/f.1, i bendi uyarınca toplu kullanım sağlayıcı: “*Kişilere belli bir yerde ve belli bir süre internet ortamı kullanım olanağı sağlayan*”dır. Gündelik yaşamda karşılaştığımız internet kafeler toplu kullanım sağlayıcılarıdır.

II.İNTERNET AKTÖRLERİNİN SORUMLULUKLARI

A.İçerik Sağlayıcıların Sorumluluğu

Kanun içerik sağlayıcıların sundukları veriyle irtibatlarının çok yakın olması ve içeriğe vakıf olmaları sebebiyle sorumluluklarını ciddi bir biçimde belirlemiştir. Uygulama Yönetmeliğinin 6.maddesinde içerik sağlayıcının sorumluluğunun kapsamı şu şekilde belirtilmektedir: “f.(1)*İçerik sağlayıcı, internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumludur. f.(2) İçerik sağlayıcı, bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu değildir. Ancak, sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise, genel hükümlere göre sorumludur.*” İçerik sağlayıcının bu doğrultuda ürettiği, değiştirdiği veya sağladığı her türlü içerikten dolayı hem cezai hem hukuki sorumluluğu bulunmaktadır⁸⁰.Hâkim somut olayda içeriğin kime ait olduğunu deliller ışığında belirleyebilecektir.

⁸⁰ Kaya, a.g.e., sf.127; içerik sunma fiili dolayısıyla sorumluluğun objektif ceza sorumluluğu doğuracağı hususunda bkz: Kaya, a.g.e., sf.127-130.

Mevcut durum itibariyle, kamu kurum ve kuruluşları ile üniversiteler kendi web sitelerinde sağladıkları içerik dolayısıyla içerik sağlayıcı olarak değerlendirilmektedir⁸¹.

B. Yer Sağlayıcıların Sorumluluğu

Kanun uyarınca yer sağlayıcılar, yer sağladığı içeriği kontrol etmek veya hukuka aykırılığını denetleme konusunda yükümlü değildirler. Yer sağlanan içeriğin takip edilmesi özellikle Web 2.0 teknolojilerinin kullanıldığı durumlarda içeriğin çok hızlı bir şekilde değişmesi sebebiyle neredeyse mümkün olmamaktadır⁸², dolayısıyla bu bağlamda yer sağlayıcının sorumluluğunun kanunca dar tutulması yerindedir.

Yer sağlayıcı, 5651 sayılı kanun m.5/f.1 uyarınca “yer sağladığı hukuka aykırı içerikten, ceza sorumluluğu ile ilgili hükümler saklı kalmak kaydıyla, erişim engelleme ya da içeriğin yayından kaldırılması taleplerine ilişkin haberdar edilmesi halinde ve teknik olarak imkân bulunduğu ölçüde hukuka aykırı içeriği yayından kaldırmakla” yükümlüdür. Eğer yer sağlayıcı erişim engelleme taleplerini yerine getirmese, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılabilir. Ayrıca yönetmeliğin 7.maddesine göre yer sağlayıcı “trafik bilgisini⁸³ altı ay saklamak, bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü oluşturan verilerin dosya bütünlük değerlerini zaman damgası⁸⁴ ile birlikte saklamak ve gizliliğini temin etmek” le yükümlüdür.

Bir yer sağlayıcı, hizmet olarak sunucu barındırma hizmeti veriyor olsa dahi, içeriğe ilişkin herhangi bir sorumluluğu yoktur, ancak haberdar edilmesi durumunda içeriği kaldırmakla yükümlüdür⁸⁵.

⁸¹Mehmet Ali,Boztepe, “Erişim ve Yer Sağlayıcıların Yükümlülükleri”, Telekomünikasyon Kurumu İnternet Daire Başkanlığı, 2008, sf.41. <https://ulakbim.tubitak.gov.tr/sites/images/ulakbim/5651.pdf> (Erişim Tarihi:18.12.15)

⁸² Kaya, a.g.e., sf.131.

⁸³ Yer sağlayıcı trafik bilgisi: uygulama yönetmeliğinin m.2/f.1, j bendi uyarınca “İnternet ortamındaki her türlü yer sağlamaya ilişkin olarak; kaynak IP adresi, hedef IP adresi, bağlantı tarih ve saat bilgisi, istenen sayfa adresi, işlem bilgisi (GET, POST komut detayları) ve sonuç bilgileri gibi bilgileri” ifade eder.

⁸⁴ Zaman damgası, bir elektronik verinin üretildiği, değiştirildiği, gönderildiği, alındığı, ve/veya kaydedildiği zamanın tespit edilmesi amacıyla nitelikli veya nitelikli olmayan elektronik imza ile doğrulanan kayıt ifade etmektedir.

⁸⁵ Boztepe, a.g.e., sf.36.

C.Erişim Sağlayıcıların Sorumluluğu

Erişim sağlayıcılar, verinin içeriğine müdahale etmeksizin verinin kullanıcıdan internet trafiğine taşınması için bir aracı olarak hareket etmektedirler. Salt aracı olarak hareket ettikleri için sorumluluklarının da daha hafif değerlendirilmesi işin niteliğine uygun düşecektir⁸⁶. Nitekim 5651 sayılı kanun uyarınca, erişim sağlayıcı kendi aracılığıyla erişilen bilgilerin içeriklerinin hukuka aykırılığını kontrol etmekle yükümlü değildir. Ancak tıpkı yer sağlayıcılar gibi erişim sağlayıcılar da, herhangi bir kullanıcısının yayınladığı hukuka aykırı içerikten, kanun ve ilgili diğer mevzuat hükümlerine göre, Başkanlıkça haberdar edilmesi halinde ve teknik olarak engelleme imkânı bulunduğu ölçüde erişimi engellemekle yükümlüdür⁸⁷.

Ayrıca erişim sağlayıcılar, aynı yönetmeliğin 8.maddesine göre, sağladığı hizmetlere ilişkin olarak, Başkanlığın Kanunla ve ilgili diğer mevzuatla verilen görevlerini yerine getirebilmesi için, trafik bilgisini⁸⁸ bir yıl saklamak, bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü oluşturan verilerin dosya bütünlük değerlerini zaman damgası ile birlikte muhafaza etmek ve gizliliğini temin etmekle de yükümlüdürler⁸⁹.

⁸⁶ Kaya, a.g.e., sf.132.

⁸⁷ Yine 5651 sayılı kanun uyarınca erişim sağlayıcı bu erişim engelleme kararlarına ilişkin yayından çıkarma yükümlülüğünü yerine getirmediği takdirde, karar adli makamca verilmişse, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılabilir; karar idari tedbir olarak verilmişse onbin Türk lirasından, yüzbin Türk lirasına kadar para cezasıyla cezalandırılabilir. Ayrıca idari para cezasının verildiği tarihten itibaren yirmi dört saat içinde ilgili içerik yayından kaldırılmazsa, erişim sağlayıcının yetkilendirilmesinin iptaline karar verilebilir.

⁸⁸ Uygulama Yönetmeliği m.3/f.1, g bendi uyarınca erişim sağlayıcı trafik bilgisi: *İnternet ortamında yapılan her türlü erişime ilişkin olarak abonenin adı, kimlik bilgileri, adı ve soyadı, adresi, telefon numarası, sisteme bağlantı tarih ve saat bilgisi, sistemden çıkış tarih ve saat bilgisi, ilgili bağlantı için verilen IP adresi ve bağlantı noktaları gibi bilgileri* ifade eder.

⁸⁹ Erişim sağlayıcılar uygulama yönetmeliğinin 8.maddesine göre bundan başka şu yükümlülüklerle de donatılmıştır: internet trafik izlemesinde Başkanlığa gerekli yardım ve desteği sağlamak, faaliyet belgesinde yer alan Başkanlığın uygun gördüğü bilgileri talep edildiğinde bildirmek ve ticari amaçla internet toplu kullanım sağlayıcılar için belirli bir IP bloğundan sabit IP adres planlaması yapmak ve bu bloktan IP adresi vermek, *faaliyetine son vereceği tarihten en az üç ay önce, durumu Kuruma, içerik sağlayıcılarına ve müşterilerine bildirmek, Kuruma bildirilen kapanma tarihinden geriye doğru bir yıllık süredeki trafik bilgilerine ilişkin bütün kayıtları metin dosyası olarak, log formatlarını açıklamalarıyla birlikte, abone kütük bilgilerini Başkanlığa cd, dvd gibi optik medya ortamında teslim etmek, faaliyete başlamasından itibaren her ay düzenli olarak, her erişim yöntemine ilişkin kullanacağı erişim numaralarını ve toptan hizmet verdiği abonelere ilişkin bilgileri Başkanlığa göndermek, başkanlık ile aralarındaki bağlantıdan erişimi engellenecek adreslere ilişkin gönderilecek bilgileri kendi sistemlerinde derhal uygulanabilmesi için, gerekli olan donanım ve yazılımı kurarak lazım olan düzenlemeleri yapmak, kullanıcılarına vekil sunucu hizmeti sunuyor ise; vekil sunucu trafik bilgisini bir yıl saklamak, bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü oluşturan verilerin dosya bütünlük değerlerini zaman damgası ile birlikte muhafaza etmek ve gizliliğini temin etmek. Ayrıca erişim*

D.İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcılarının Sorumluluğu

5651 sayılı kanun internet toplu kullanım sağlayıcılarının ticari nitelikte kurulmuş olup olmamalarına göre farklı sorumluluk rejimleri öngörmüştür. Uygulama yönetmeliğinde belirtildiği üzere, ticari amaçla internet toplu kullanım sağlayıcı, *internet salonu ve benzeri umuma açık yerlerde belirli bir ücret karşılığında internet toplu kullanım sağlayıcılığı hizmeti veren veya bununla beraber bilgisayarlarda bilgi ve beceri artırıcı veya zekâ geliştirici nitelikteki oyunların oynatılmasına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişileri ifade eder. İnternet cafeler bu kapsama girmektedir.*

Toplu kullanım sağlayıcılarının en önemli yükümlülükleri suç oluşturan içerikler için erişim engelleyici tedbirler almaktır. Örneğin, çocuk pornografisine ilişkin sitelere erişimin sağlanabilmesi durumunda sağlayıcının sorumluluğu da doğabilecektir. Bu yükümlülük açısından ticari olup olmama ayrımı yapılmaktadır.

Ticari amaçlı toplu kullanım sağlayıcılarının, İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik uyarınca ticari olmayanlardan farklı olarak, mülki idare amirinden izin belgesi almak, başkanlık tarafından onaylanan içerik filtreleme yazılımını kullanmak, erişim sağlayıcılardan sabit IP almak ve kullanmak gibi yükümlülükleri de vardır.

İnternet cafeler gibi toplu kullanım sağlayıcılar çocuklar dâhil toplumun her kesimi tarafından internete erişim için yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu sebeple bu yerler nezdinde alınacak önleyici tedbirler internet ortamında suçla mücadele alanında önemli bir yer tutmaktadır⁹⁰.

sağlayıcı, verdiği hizmeti kullananlara ilişkin bilgilerin başkaları tarafından elde edilmesini ilgili mevzuatta belirlenen esas ve usullere uygun olarak engeller.

⁹⁰ Kaya, a.g.e., sf.134.

SONUÇ

Bundan 60 yıl önce bilgisayarların icat edilmesiyle ortaya çıkmış bir iletişim ağı olan internetin günümüzde geldiği ve iletişimin boyutlarını getirdiği noktaya bakıldığında bu hususta düzenlemelerin arz ettiği önem daha iyi anlaşılmaktadır.

5651 sayılı kanun ihdas edilmeden evvel internet içeriğine ilişkin müdahaleler, özel bir yasa dayanağı olmaksızın yapılmaktaydı. Bu bağlamda 5651 sayılı kanunun ihdası sayesinde, bizim internet içeriğine ilişkin düzenlemelerimiz yasal statüye kavuşmuştur. İnternette sunulan, paylaşılan, üretilen herhangi bir veri, onu sunana, üretene veya paylaşılan kişiye ilişkin bilgi dökümünü ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, internet kişilerin kendilerini, düşüncelerini, belirtmek istediklerini ifade etmeleri için kullandığı en etkin iletişim yöntemlerinden biridir ve bizim bu içeriğe müdahalemiz, bir anlamda kişilerin bu içerikleri ifade edebilme hürriyetlerine müdahaleyi ifade eder. İnternetteki içeriğe erişimin engellenmesi tedbiri düşünüldüğünde, bu tedbirin kişilerin ifade, bilgi yayma, düşünce hürriyetlerine ilişkin temel hak ve özgürlükleri sınırlandırıcı boyutu daha iyi anlaşılmaktadır. Bu sebeple internete erişimin engellenmesini temel hak ve özgürlüklere ciddi bir sınırlama olarak görüyor ve bu bağlamda sınırlandırmanın Anayasa'nın 13.maddesi hükümlerine uygun olması gerektiği görüşünü savunuyoruz.

5651 sayılı kanuna göre erişimin engellenmesi sebepleri sınırlı sayıda ihdas edilmiş sebepler olup, 5651 sayılı kanun ile yeni suçlar oluşturulmamakta, yalnızca 5237 sayılı TCK'da bulunan bazı suçların internet yoluyla işlenmesi halinde 5651 sayılı kanuna göre erişimin engellenmesi kararları verilebileceğini açıkça ifade etmek gerekir. 5651 sayılı kanunda düzenlenen erişimin engellenmesi kararı verilebilecek suçlar; intihara yönlendirme, çocukların cinsel istismarı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, sağlık için tehlikeli madde temini, müstehcenlik, fuhuş, kumar oynanması için yer ve imkân sağlama ve Atatürk'ün hatırasına hakaret veya sövmedir. Bu bağlamda kanunda sayılı erişimin engellenmesi sebeplerinin muğlâk olmaması, genel olarak içeriklerinin belirlenebilir olması sebepleriyle yerinde bulduğumuzu belirtmek isteriz.

5651 sayılı kanuna göre erişimin engellenmesi koruma tedbiri niteliğindedir. 5651 sayılı kanuna göre, internet içeriğine erişim IP adresinden engellenebileceği gibi,

alan adından veya URL adresinden de engellenebilir. İnternete erişimin engellenmesine karar vermeye yetkili mercileri adli makamlar ve TİB olarak ikiye ayırabiliriz. Bu bağlamda TİB gibi idari bir makamın temel hak ve özgürlüklere sınırlama teşkil eden erişimin engellenmesi kararı verebilmesi eleştirilebilir.

Adli makamlar tarafından verilen erişimin engellenmesi kararları, soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından verilir. Soruşturma evresinde, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından da erişimin engellenmesine karar verilebilir. TİB tarafından erişim engelleme kararı verebilmesine imkân veren ilk hal, kanunda belirtilen suçların işlendiğine ilişkin yeterli şüphe sebebi bulunan internet sitesinin yer veya içerik sağlayıcısının yurt dışında bulunması halidir. Öte yandan internet sitesinin içerik veya yer sağlayıcısı yurt içinde olsa bile TİB'in erişimin engellenmesi kararı verebileceği diğer bir hal, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 14. Maddesinin birinci fıkrasına göre, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda düzenlenen çocukların cinsel istismarı veya müstehcenlik suçlarına ilişkindir.

Erişimin engellenmesi kararları bakımından, internet aktörlerinin sorumluluğunun tayini de önemli bir meseledir. Bu bakımdan içerik sağlayıcılar oluşturdukları, sundukları her türlü içerikten sorumlulardır. Erişim sağlayıcıların ise internete ulaşım konusunda yalnızca aracı olmalarından ötürü, sorumlulukları 5651 sayılı kanunla dar tutulmuştur. Toplu kullanım sağlayıcılar ise kullanıcılarına yalnızca internete giriş olanağı sağlamalarından ötürü sorumlulukları içerik sağlayıcılarındaki kadar geniş değildir ancak suç oluşturan içeriğe erişimi engelleyecek tedbirleri almakla da yükümlüdürler. Yer sağlayıcılar, internette hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlarlar, bu sebeple kullanıcıların oluşturduğu içerikten genel olarak sorumlu değildirler.

BİBLİYOGRAFYA

Akyel, Muhammet Ali:	“Çocukların İnternet Ortamında Cinsel İstismarının Önlenmesi Konusunda Yapılacak Faaliyetler” http://anibal.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/41/02/365171/dosyalar/2014_12/31022723_cocuklarin_internet_ortaminda_cinsel_istismarinin_onlenmesi_muhammet_ali_akyel1.pdf (Erişim Tarihi: 16.12.15).
Artuk, Mehmet Emin, / Yenidünya, Ahmet Caner / Gökçen, Ahmet:	Ceza Hukuku Özel Hükümler , 15.bası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015.
Atamer, İlker:	"5651 sayılı kanun çerçevesinde erişim engelleme kararları" , <i>Bilişim ve Hukuk Dergisi</i> ", S.7, Ankara, 2008.
Boztepe, Mehmet Ali:	“Erişim ve Yer Sağlayıcıların Yükümlülükleri” , Telekomünikasyon Kurumu İnternet Daire Başkanlığı, 2008. https://ulakbim.tubitak.gov.tr/sites/images/ulakbim/5651.pdf (Erişim Tarihi:18.12.15)
Ercan, İsmail:	Ceza Muhakemesi Hukuku , 8.bası, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2014.
Gürçan, Ayşen / Özhan, Serdar:	“Dijital Oyunlar ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri” , http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/5429366a369dc32358ee2a92/dijital_oyunlar_ve_cocuklar_uzerinde_ki_etkileri_rapor.pdf (Erişim Tarihi: 16.12.15)
Hafizoğulları, Zeki /Özen, Muharrem:	Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar , Ankara, USA yayıncılık, 2010.
Kaya, Mehmet Bedii:	Teknik ve Hukuki Boyutlarıyla İnternete Erişimin Engellenmesi , 1.bası, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2012.
Kılınç, Doğan:	“Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi ve İfade Hürriyeti” , Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.14, S.2, 2010, sf.(408-454).
Memiş, Tekin	: “Erişimin Engellenmesi, Hukuki Sorunlar ve Çözüm Önerileri” , EÜHFD, C. XIII, S. 3–4, 2009, sf.(161-176).
Parlar, Ali /Banko, Meltem	: 6545 sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Cinsel Suçlar , 1.bası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.
Sınar, Hasan:	“İnternet’te İşlenen Suçlardan Doğan Ceza Sorumluluğu” , İÜSBE Kamu Hukuku Bölümü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2001.

Uyuşturucu ve Kimyasal Maddeler Gmrkler Muhafaza Genel Müdürlüğü Kaçakçılıkla Mücadele Daire Başkanlığı	“Uyuşturucu Maddeler Hakkında Genel Bilgi” , Uyuşturucu ve Kimyasal Maddeler Gmrkler Muhafaza Genel Müdürlüğü Kaçakçılıkla Mücadele Daire Başkanlığı 2003 Yılı Baskılı Kitapçık. http://pcgumruk mobil.com/G%C3%BCmr%C3%BCk%20Mevzuat%C4%B1/Dosyalar/Di%C4%9Ferleri/UYU%C5%9ETURUCU.doc
Yürüşen, Melih:	“Pornografiyi İfade zgrlğ Bağlamında Düşünmek” , Liberal Düşünce Dergisi- AB Sürecinde İfade zgrlğn Yeniden Düşünmek, S.24, 2001, (sf.23-40).
www.5651calistay.wordpress.com/5651-ve-ilgili-mevzuat/5651-sayili-kanun-gerekcesi/ -Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü’nün 12.02.2007 ve B.02.0.KKG.0.10/101-1352/608 sayılı yayını, (Erişim tarihi:02.12.2015)	
www.internetkurulu.org/Images/Editor/tusiad_5651_erisimin_engellenmesi_4_0.doc Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Tarafından Organize Edilecek Türkiye’de İnternet Sitelerinin Erişiminin Engellenmesi Konulu alıştay İçin Hazırlanan Tartışma Notları, Ankara, 2009. (Erişim tarihi: 05.11.2015)	
https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_suicide_rate (Erişim Tarihi: 16.12.15)	
http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18626 (Erişim Tarihi: 16.12.15)	
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=%C4%B0NT%C4%B0HAR (Erişim Tarihi:15.12.15)	
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=M%C3%9CSTEHCEN (Erişim Tarihi: 16.12.15)	
http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php?p=243&l=1 ATO’dan "Sanal tuzak: İnternet kumarhaneleri" Raporu, (Erişim Tarihi:16.12.15)	
https://tr.wikipedia.org/wiki/YouTube%27a_T%C3%BCrkiye%27den_eri%C5%9Fimin_engellenmesi (Erişim Tarihi:17.12.15)	
https://tr.wikipedia.org/wiki/İerik_sağlayıcı (Erişim Tarihi: 18.12.15)	
www.merriam-webster.com/dictionary/internet (Erişim tarihi:02.12.2015)	
www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.565ecdf9b12043.46490990 (Erişim tarihi: 02.12.2012)	
https://tr.wikipedia.org/wiki/Alan_ad%C4%B1_(%C4%B0nternet) (Erişim Tarihi: 17.12.15)	
https://www.tib.gov.tr	
https://www.resmigazete.gov.tr	
http://www.cte.adalet.gov.tr/duyurular/2009/ar_ge/uyusturucu.pdf (Erişim Tarihi:18.12.15)	

